

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Pracovní migrace v rámci České Republiky a Velké Británie
Labour Migration within the Czech Republic and Great Britain

Student: Patrik Haratyk

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bc. Monika Mynarzová, Ph.D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Patrik Haratyk**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210R004 Eurospráva**
Specializace: **02 Eurospráva**
Téma: **Pracovní migrace v rámci České republiky a Velké Británie**
Labour Migration within the Czech Republic and Great Britain

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Pracovní migrace v rámci JVT
 3. Analýza pracovní migrace v České republice a ve Velké Británii
 4. Zhodnocení stávající situace včetně doporučení
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- DRBOHLAV, Dušan et al. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*
1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 208 s. ISBN 978-80-7419-039-1.
FASSMANN, H., M. HALLER and D. S. LANE. *Migration and mobility in Europe: trends, patterns and control*. 1st ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. 312 s. ISBN 978-1-84844-371-6.
SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing.Bc. Monika Mynarzová, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011
Datum odevzdání: 11.05.2012

prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně. Přílohu č. 1, danou mi k dispozici, jsem samostatně doplnil.

V Ostravě dne 11. května 2012

.....

Patrik Haratyk

Tato bakalářská práce by nevznikla bez cenných rad a doporučení paní doktorky Moniky Mynarzové, proto bych jí rád na tomto místě poděkoval. Mé díky patří rovněž všem respondentům a těm, kteří mi pomáhali s realizací výzkumu.

Obsah

1. Úvod	6
2. Pracovní migrace v rámci JVT	8
2.1. Teorie migrace.....	8
2.1.1. Typologie migrace.....	9
2.1.2. Teoretické koncepty vysvětlující migraci.....	11
2.1.3. Trendy ovlivňující migraci	14
2.2. Pracovní migrace	16
2.2.1. Typy pracovní migrace a jejich účastníci	16
2.2.2. Důsledky pracovní migrace.....	19
2.3. Vnitřní trh a jeho vliv na migraci v Evropské unii	21
2.3.1. Vývoj a důsledky vnitřního trhu.....	21
2.3.2. Právo na volný pohyb osob	23
2.3.3. Pracovní migrace na vnitřním trhu	25
3. Analýza pracovní migrace v České republice a ve Velké Británii	30
3.1. Pracovní migrace v rámci České republiky	30
3.1.1. Migrační politika ČR.....	30
3.1.2. Vývoj počtu cizinců na území ČR.....	32
3.1.3. Zaměstnanost cizinců v České republice.....	35
3.1.4. Britové žijící v ČR.....	39
3.2. Pracovní migrace v rámci Velké Británie.....	41
3.2.1. Komplexní náhled na migraci ve Velké Británii	41
3.2.2. Občané EU ve Velké Británii	44
3.2.3. Pracovní migrace občanů EU do Velké Británie.....	46
3.2.4. Důsledky pracovní migrace občanů ze zemí EU-8	50
4. Zhodnocení stávající situace včetně doporučení	52
4.1. Dotazníkové šetření na téma – Postoje a míra náchylnosti veřejnosti k pracovní migraci ...	52
4.1.1. Definování cílů průzkumu a cílové skupiny	52
4.1.2. Sběr a zpracování dat.....	53
4.1.3. Struktura respondentů.....	53
4.1.4. Vyhodnocení otázek zaměřených na postoj občanů k pracovním migrantům	54
4.1.5. Vyhodnocení otázek zaměřených na náchylnost k migraci.....	56
4.1.6. Vyhodnocení otázek zaměřených na potenciál migrace za prací do Velké Británie.....	59
4.2. Zhodnocení	61
5. Závěr.....	63
Seznam použité literatury	66
Seznam zkratk.....	72
Seznam obrázků a tabulek	
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. Úvod

Pohyb obyvatelstva hraje ve 21. století obrovskou roli. S tím, jak dochází ke stále větší liberalizaci a globalizaci, přesouvají se mezi zeměmi denně tisíce lidí. Účelem těchto přesunů je nalezení příznivějšího prostředí k životu ve smyslu ekonomických, environmentálních či politických podmínek. Nejčastějším typem migrace v dnešní době je bezesporu migrace pracovní. Většinou jsou to chudí lidé, kteří vynakládají velké prostředky na cestu do bohatých zemí, kde se snaží získat zaměstnání. Důvodem takovýchto počínů je v mnoha případech snaha uživit svou rodinu.

Česká republika je plně otevřena vůči migračním tahům obyvatelstva již po více než 20 let. S tím, jak se úspěšně transformovala na ekonomicky vyspělou zemi, se stala častým cílem migrantů zejména z východu. Toto otevření se světu znamená, že i obyvatelé České republiky se stali účastníky pracovní migrace. Trend migrace za prací se ještě více zvýraznil se vstupem země do Evropské unie. Toho využívají nejen čeští občané k tomu, aby odešli do vyspělejších zemí za lepšími pracovními a ekonomickými podmínkami. Častým cílem českých migrantů je Velká Británie, která má s migrací dlouholetou zkušenost. V minulosti jsem i já, jakožto občan České republiky, několikrát migroval za sezónní prací do Velké Británie. Jelikož mám v této oblasti určité zkušenosti, vybral jsem si právě pracovní migraci ve Velké Británii a v České republice jako téma své bakalářské práce.

Cílem této bakalářské práce je zanalyzovat pracovní migraci v rámci České republiky a Velké Británie. Analýza je založena na srovnání pracovní-migračních pohybů v rámci několika let. Obsahem práce je rovněž vysvětlení základních trendů a charakteristik celosvětové a evropské migrace, které jsou nezbytným úvodem k samotné analýze.

První kapitola práce se soustředí zejména na migraci jako na celosvětový trend. Jsou přiblíženy jednak všechny typy migrace a teoretické koncepty, které se migrací inspirovaly, ale také účastníci jak migrace obecné, tak i pracovní. Dále se pozornost soustřeďuje zejména na migraci v Evropské unii, kdy je shrnut základní legislativní rámec, jenž ovlivňuje pohyby obyvatelstva na evropském vnitřním trhu. Jsou představeny dva typy evropské migrace – migrace intraunijní a migrace ze třetích zemí.

Druhá kapitola zachycuje formou analýzy pracovní migraci v České republice a ve Velké Británii. V případě České republiky je stručně zachycen vývoj migrační politiky země a dále podrobněji rozebrána struktura cizinců žijících v ČR a jejich zastoupení na českém trhu práce. V poslední řadě je pozornost věnována občanům Velké Británie, jež v České republice žijí a pracují. V rámci analýzy pracovní migrace ve Velké Británii jsou shrnuty historické

události, které se současnou migrací do země souvisí. Následně se pozornost zaměřuje na imigranty ze zemí Evropské unie, jež ve Velké Británii žijí a pracují, přičemž je podrobně rozebrána zejména pracovní migrace občanů ze zemí střední a východní Evropy. V závěru kapitoly jsou definovány důsledky pracovní migrace ve Velké Británii, ale i ve zdrojových, tj. emigračních zemích.

Třetí kapitola je postavena na bázi vyhodnocení dotazníků týkajících se migrace za prací a migrantů obecně. Cílem této kapitoly je odhalit postoje české veřejnosti k pracovním migrantům v ČR a zjistit náchylnost českého obyvatelstva k pracovní migraci do zahraničí, respektive do Velké Británie. V rámci vyhodnocení dotazníkového šetření je stanovena hypotéza, která zní: *„Pro většinu potenciálních pracovních migrantů z České republiky je Velká Británie přitažlivou cílovou zemí zejména z ekonomického hlediska.“* Tato hypotéza bude na základě šetření potvrzena či případně vyvrácena.

Hlavními informačními zdroji pro práci byla nejen dostupná literatura k tématu, ale také projekce a zprávy mezinárodních organizací, zabývajících se obyvatelstvem a jeho pohybem. V případě druhé kapitoly byla vzhledem k neustále se měnícím hodnotám využita zejména data Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, Home Office a Office for National Statistics, která zachycující cizince a jejich rozvrstvení. Neocenitelným zdrojem práce byl internet, díky němuž se podařilo do obsahu zakomponovat nejnovější dostupné informace.

2. Pracovní migrace v rámci JVT

Migrace obyvatelstva jako sociální jev je známa již po staletí, lidé opouštěli své původní místo bydliště či narození z mnoha důvodů. Ať už to byla vyhrocená politická situace v zemi, špatné ekonomické podmínky či environmentální problémy, v migraci byla spatřována vidina lepšího a spokojenějšího života.

Evropa, jako kontinent, na němž započala existence moderní lidské civilizace, byla svědkem masových přesunů svého obyvatelstva již od nepaměti. S tím jak vznikala a zanikala jednotlivá území, říše a státy, se obyvatelstvo Evropy neustále přemísťovalo. V novodobé historii „starého kontinentu“ je možno zaznamenat několik migračních vln. První takovou vlnou byla průmyslová revoluce, kdy se započatým technickým rozvojem úzce souvisela urbanizace průmyslových oblastí. Další migrační vlny byly ať už přímo, či nepřímo vyvolány světovými válkami a jejich důsledky na lidskou společnost. S poválečným rozvojem Evropy a s její postupnou integrací souvisí migrační vlna, jež se liší od všech ostatních. Je tomu tak jednak pro její délku, ale rovněž také pro její charakter.¹

S tím jak v roce 1951 vzniká Evropské společenství uhlí a oceli a v dalších letech probíhá ještě hlubší integrace, začíná se rýsovat i myšlenka jednotného vnitřního trhu (rovněž vnitřní trh). Po dlouholetém přípravném procesu konečně v roce 1993 vzniká jednotný vnitřní trh, jenž mimo jiné zahrnuje právo na volný pohyb osob.² Právě ono ve světě výjimečné právo se stalo hnacím motorem již zmíněné migrační vlny, která se liší od těch ostatních tím, že je založena primárně na dobrovolné a ekonomické bázi. Občané členských států Evropské unie (dále jen EU) získali právo se volně usazovat v kterémkoliv členském státě a zapojit se tak do tamního pracovního procesu.

Obsahem této kapitoly je popis migrace z teoretického hlediska s uvedením jejich charakteristických rysů, dále rozvedení pojmu pracovní migrace a konečně zaměření se na fungování jednotného vnitřního trhu a jeho vlivu na migraci v rámci Evropské unie.

2.1. Teorie migrace

Pohyb obyvatelstva v rámci planety může být vyjádřen několika pojmy. Pokud se jedná o pohyb v rámci daného státu či mezi státy, nazýváme tento jev migrací.³ Pro migraci je charakteristická změna bydliště, v případě, že k této změně nedojde, jedná se o pouhý přesun obyvatel.

¹ DRBOHLAV, Dušan et al. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Praha: SLON, 2010.

² EUROSKOP.CZ. *Vnitřní trh EU*. [online]. 2012. [2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>.

³ ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997.

Slovo migrace vzniklo z latinského výrazu *migrare* znamenající *stěhovat se* či *přesídlit*. Ve vědeckém významu je slovo migrace chápáno jako studium dobrovolného či nedobrovolného přesídlování obyvatel z dlouhodobého či krátkodobého hlediska.⁴ Účastníkem migračních pohybů je osoba nazývána migrant, jež je dle UNESCO charakterizována jako jakákoliv „osoba žijící dočasně či trvale v zemi, v níž nebyla narozena, avšak vybudovala si zde významné sociální vazby.“⁵

Migrace a s ní spojený pohyb obyvatelstva nabývá v dnešní době globálního významu. S tím, jak stále větší počty osob opouštějí svou rodnou zemi, aby našli nový život v zemi hostitelské (cizí), souvisí témata, jež jsou projednávána na vědecké úrovni. Pohledy na migraci se v mnoha případech odlišují. Migrace je však jako sociální a ekonomický jev čím dál více považována za nezbytnou a nevyhnutelnou součást každého státu.⁶ Důsledky migrace mohou být negativní, ale v případě, že je migrace účelně řízená, převažují pozitivní stránky, které jsou prospěšné jak pro jednotlivce, tak i pro celou společnost.

Současné migrační statistiky ukazují, že téměř jedna z každých 35 osob na světě se účastní migračních pohybů. Největší příchod migrantů je zaznamenán již tradičně v Evropě, Severní Americe a Asii. Dle statistik Mezinárodní organizace migrace (dále jen IOM) se v současné době nachází mimo svůj rodný stát více než 213 milionů obyvatel, což představuje 3 % světové populace. S každoročním navyšováním počtu světových migrantů o 2,9 % lze předpokládat, že pohyb populace bude ve světě hrát stále větší roli.⁷

2.1.1. Typologie migrace

Migrace obyvatel se dělí dle různých kritérií. Mezi nejzákladnější patří překročení státní hranice, časovost a dobrovolnost. V případě migrace vymezené státními hranicemi dělíme migraci na vnitřní a vnější (mezinárodní).

- Pro **vnitřní migraci** je charakteristické, že probíhá mezi jednotlivými regiony, kraji či obcemi v rámci jednoho státu. Její hlavní výhodou je absence kulturních a jazykových odlišností, což umožňuje větší migrační potenciál než v případě migrace mezinárodní.
- Pojem **mezinárodní migrace** je naopak chápán jako krátkodobý či dlouhodobý pohyb osob směřující za mezinárodní hranice, s cílem usadit se na delší dobu ve státě

⁴HUNIG, David. Antropoweb. *Migrace*. [online]. 2007 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/migrace>.

⁵UNESCO. *Migrant/migration*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/social-transformations/international-migration/glossary/migrant/>.

⁶IOM. *About Migration*. [online]. 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.iom.int/Jahia/Jahia/about-migration/lang/en>.

⁷SCHEU, Harald. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium. 2011.

novém.⁸ Delší dobou je myšlený, dle Organizace spojených národů (OSN), časový úsek přesahující jeden rok.⁹ Do tohoto typu migrace zahrnujeme migraci regionální, kontinentální i globální.

Migrace dle kritéria dobrovolnosti se tradičně dělí na migraci **dobrovolnou** a **nedobrovolnou**.

- V prvním případě se jedná o individuální rozhodnutí osoby, která hodlá migrovat, tzn., není nikým k migraci nucena. Tato kategorie zahrnuje zejména migraci za prací, studiem či za rodinou.
- Co se týká nedobrovolné migrace, dochází zde nuceně k migraci z důvodů politických, náboženských, ekonomických, environmentálních a mnoha dalších. Dle typu donucení rozlišujeme nedobrovolnou **migraci vnucenou**. Ta odráží mocenskou situaci v daném státě, kdy jsou obyvatelé donuceni opustit danou zemi například z válečných či etnických důvodů. Dalším typem je nedobrovolná **migrace vynucená** žádající si opuštění území státu z environmentálních důvodů jako je sucho, nedostatek vody a jídla či ekologická katastrofa.¹⁰

Na mezinárodní migraci je možno nahlédnout i ze strany migranta a daného státu. Pokud migrant opustí svou rodnou zemi s cílem usadit se v zemi nové, jedná se z pohledu rodného státu o **emigraci**. Ve stejném případě, avšak nahlíženo z pozice země, do níž migrant přišel, je jeho pohyb chápáný jako **imigrace**.¹¹ Každý migrant je tak zároveň emigrantem i imigrantem. Rozdíl mezi počtem osob, které do státu imigrují a těch, jež z něj emigrují, se v demografii nazývá migrační saldo.

Při dělení migrace je rovněž nezbytné zmínit pojem **reemigrace**. Tento pojem zahrnuje zpětný návrat emigrantů do své původní země poté, co v jiné zemi strávili dobu přesahující 12 měsíců. Důvody k reemigraci jsou různorodé. Například u pracovní migrace hraje výraznou roli zhoršená ekonomická situace v hostitelské zemi, jež je často důvodem k návratům emigrantů. U migrace politické či náboženské je hlavním důvodem zejména změna režimu či sociálního prostředí.¹²

Jako specifické, avšak neméně významné typy migrace, se rozlišují ilegální a azylová migrace. Ilegální migrace může být chápána jako nezákonné překročení hranic suverénního

⁸ LACINA, Lubor a Ivan ROLNÝ. *Globalizace-etika-ekonomika*. Boskovice: Albert, 2001.

⁹ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010.

¹⁰ HUNIG, David. ref. 4.

¹¹ SOANES, Catherine a Angus STEVENSON. *Oxford Dictionary of English*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

¹² BBC. *Migration Glossary*. [online]. 2004 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/3527123.stm#worker.

státu či nedovolený pobyt cizinců v zemi. Azylem je označována ochrana cizince, který opustil svou domácí zemi z obavy pronásledování z rasových, náboženských či politických důvodů.¹³ V kontextu demokratických států je třeba, dle Klufové a Polákové, uvažovat o téměř všech azylantech jako o ilegálních migrantech. Valná většina těchto migrantů se totiž účelově hlásí o azyl až poté, co je zadržena kontrolními úřady v cílové či transferové zemi.

2.1.2. Teoretické koncepty vysvětlující migraci

Migrační teoretické koncepty (migrační teorie) vznikají od poloviny 19. století, kdy se pohyb obyvatelstva začal studovat na vědecké úrovni. Východiskem pro tyto teorie jsou jak vědy ekonomické, tak sociologické.

Migrační teorie úzce souvisí s důvody, které vedou lidi k opuštění své domácí země a rovněž s faktory migrace. Obecně lze označit důvody vedoucí k migraci jako mikroekonomické, jenž sahají od individuálních osobních motivů až po motivy způsobující mezistátní pohyby vyvolané společenskými a přírodními katastrofami, a jako důvody makroekonomické, které v současnosti zahrnují zejména pracovní migraci.¹⁴ Mezi nejdůležitější faktory ovlivňující migrační teorie patří:

- příčiny migrace a charakteristika migranta,
- způsob migrace (skupinová či individuální) a časový aspekt,
- chování v prostředí hostitelské země, adaptace a integrace,
- důsledky migrace v místě příchodu i odchodu migranta,
- migrační politiky a integrační strategie jednotlivých států.¹⁵

Migrační teorie byly vytvářeny na odlišných teoretických základech nezávisle na sobě. Existuje tak několik teorií, kdy každá z nich je ovlivněna jinými faktory a důvody migrace, což způsobuje, že se teorie vzájemně výrazně liší. Níže jsou představeny základní migrační teorie.

Teorie světových systémů

Tato teorie se opírá o příčiny migrace, jež mají svůj původ v historickém uspořádání ve světě. Migrace je v tomto případě ovlivněna strukturou tržního rozvrstvení. Populace náchylná k migraci se formuje postupným pronikáním kapitalistických ekonomických vztahů do zemí nekapitalistických, periferních. Z toho lze usuzovat, že teorie světových systémů je

¹³ KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

¹⁴ ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB-TU EkF, 2007.

¹⁵ DRBOHLAV Dušan a Zdeněk UHEREK. *Reflexe migračních teorií*. [online]. 2008 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

aplikovatelná primárně na bývalé kolonie Evropy. Příkladem může být iniciativa velkých korporací v rozvojových zemích, kde lze relativně levně získat pracovní sílu, zdroje a půdu.

Teorie sítí

Teorie byla vytvořena Manchesterskou školou a předpokládá vznik sociálních vztahů (sítí) mezi migranty. Základem migrace dle této teorie jsou rodinné, přátelské a národnostní vazby. Tyto vazby snižují náklady a překážky migrace. Z počátku migrují do cizích zemí jedinci bez jakýchkoliv vazeb. S časem a se zvyšujícím se počtem migrantů se však sociální vazby mezi migranty rozvinou natolik, že migrace nových osob je již výrazně jednodušší.

Institucionální teorie

Svým zaměřením se tato teorie snaží vysvětlit procesy, které s migrací souvisejí. S narůstajícím počtem migrantů se předpokládá vznik vládních, nevládních, dobrovolnických či neziskových institucí s cílem usměrnit nerovnováhu v migračních tocích. Nerovnováha v tomto smyslu vzniká mezi vysokou poptávkou po migraci a omezeným počtem víz, jež hostitelská země nabízí. S podporou migrantů v oblastech právních a sociálních, je migrace ovlivňována právě činností těchto institucí. Daná teorie studuje, jakou roli mají na migraci již zmíněné instituce.

Neoklasická teorie

Hlavním objektem zájmu této teorie jsou rozdílné podmínky na trhu práce v různých zemích. Migrace je zde chápána jako rozhodnutí osoby, kterou k migraci vede výše mezd a podmínky zaměstnanosti v hostitelské zemi. Neoklasická teorie je rozdělena na dva odlišné pohledy:

- **makroekonomický** – hlavním důvodem migrace je v tomto případě rozdílnost v nabídce a poptávce po pracovní síle. V případě vysoké nabídky práce a nízké poptávky po ní je mzda nižší, v opačné situaci, tedy s nízkou nabídkou a vysokou poptávkou po práci, se mzda zvyšuje. Tento rozdíl ve mzdách způsobuje, že pracovníci země s nižší mzdou migrují do země se mzdou vyšší tak dlouho, dokud se rozdíly ve mzdách v obou zemích nevyrovnají.
- **mikroekonomický** – chápe migraci jako individuální volbu, pro kterou se jedinec rozhoduje tak, že váží mezi výnosy a náklady migrace. Důležitou roli v tomto rozhodování hraje rozdílnost pracovních trhů, kvalifikace migranta, jazykové a kulturní vědomosti či sociální odloučení.

Nová ekonomická teorie

Teorie se zakládá na neoklasické bázi, avšak rozhodnutí migrovat nechápe jako individuální, ale skupinové (rodinné). Migrující osoby zvažují i jiné faktory než jen ty, které se týkají trhu práce. Nejdůležitějšími faktory migrace se tak stává minimalizace rizik, které ohrožují rodinu v podobě chudoby. Dochází k tomu, že jeden z rodičů migruje do dané země a druhý s dětmi zůstává v zemi domácí. V případě, že se v domácí zemi zhorší ekonomická situace, rodina žije z příjmů migranta.

Teorie dvojího trhu

Jejím základem je rovněž neoklasická teorie. Orientace se však v tomto případě přesouvá na skutečnou poptávku po práci, přicházející z potenciálních cílových zemí a na nábor pracovníků (imigrantů) ze zemí méně rozvinutých či rozvojových. Důvodem těchto aktivit jsou strukturální potřeby ekonomiky vyspělé cílové země. Na jejím pracovním trhu je nedostatek pracovní síly, což vede k navýšení poptávky po pracovní síle v zahraničí. V těchto vyspělých zemích dochází k rozdělení pracovního trhu na primární, který přijímá kvalifikované pracovníky a sekundární, v rámci kterého jsou pracovní podmínky nestálé a výše mezd nízká. V současné době na sekundárním trhu pracují imigranti, v minulosti to však byly hlavně ženy či mladiství.

Push–pull teorie

Teorie tlaku a tahu vznikla v 60. letech 20. století a svým zaměřením definuje faktory, které ovlivňují rozhodnutí jedince migrovat. V rámci teorie se předpokládá existence negativních a pozitivních faktorů. Negativní faktory tzv. „push“ faktory, zahrnující situace jako nedostatek pracovních příležitostí, špatná životní úroveň či ekonomická recese, působí na jedince a motivují ho k emigraci. Jenže samotné „push“ faktory nestačí, jedinec musí nalézt i pozitivní stránky, tzv. „pull“ faktory, které ho přitáhnou do dané cizí země. Mezi takové faktory patří příznivé ekonomické prostředí, politická stabilita či poptávka po práci. Jednoduše takové, které jedinci zajistí stabilní a svobodnou existenci.¹⁶

¹⁶ Zdroje informací použité při popisu jednotlivých migračních teorií: ŠIMEK, Milan. 2007. ref. 14, HUNIG, David. ref. 4, WOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace*. [online]. 2005 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=113>.

Migrační teorie jsou často kritizovány za svůj vesměs ekonomický přístup. Kritici jim vyčítají, že pozapomínají na sociální dimenzi, která je u velkého počtu migrantů důležitější, jelikož tyto osoby migrují z důvodu svobodného života.¹⁷

2.1.3. Trendy ovlivňující migraci

Trendy ovlivňující dnešní migraci se začaly projevovat již na samém počátku 90. let 20. století a to díky geopolitickým změnám a rozvoji globalizace. S postupnou liberalizací světového obchodu docházelo i ke zvýšenému ekonomicky motivovanému pohybu obyvatelstva (viz Obr. 2.1.). V současné době existuje velké množství globálních trendů, které mají dopad na mezinárodní migraci a migrační politiku jednotlivých zemí. Předpokládá se, že světový pohyb obyvatelstva bude stále sílit a to právě díky těmto trendům.¹⁸

Jedním z nejdůležitějších takových trendů je již zmíněná samotná ekonomická liberalizace ve světě. S rozvojem obchodních a investičních vztahů vzniká migrační potenciál, který je navíc podpořen zvýšenou poptávkou po pracovní síle ve vyspělých ekonomikách a vysokou nabídkou pracovní síly v zemích rozvojových. Vlivem globalizace a sil s ní spojených lze pozorovat zvýšenou poptávku po vysoce kvalifikovaných pracovnících z rozvojových zemí. Je však třeba konstatovat, že nedostatek pracovních sil ve vyspělých ekonomikách výrazně podporuje i migraci méně kvalifikovaných pracovních sil, které nejčastěji působí v zpracovatelských odvětvích a službách zaměřených na turismus.¹⁹

S celosvětovým ekonomickým poklesem, si nelze nepovšimnout i sil opačných, které jsou částečně způsobeny různými protekcionistickými opatřeními států, jež migraci omezují. Mnoho vědců se však domnívá, že krátkodobé ekonomické zhoršení nemá vliv na migranty v tom smyslu, že by se vraceli do země svého původu. Toto tvrzení je vyvozeno ze situace, již bylo možné pozorovat za asijské finanční krize na přelomu tisíciletí. Světová finanční krize z roku 2008 však podstatným způsobem migraci ovlivnila. Poptávka po pracovních migrantech stále existuje, došlo však k jejímu snížení. (viz Obr. 2.1) Nejžádanějšími pracovními silami jsou vysoce kvalifikovaní pracovníci a pracovníci zajišťující osobní péči stárnoucímu obyvatelstvu vyspělých zemí.²⁰

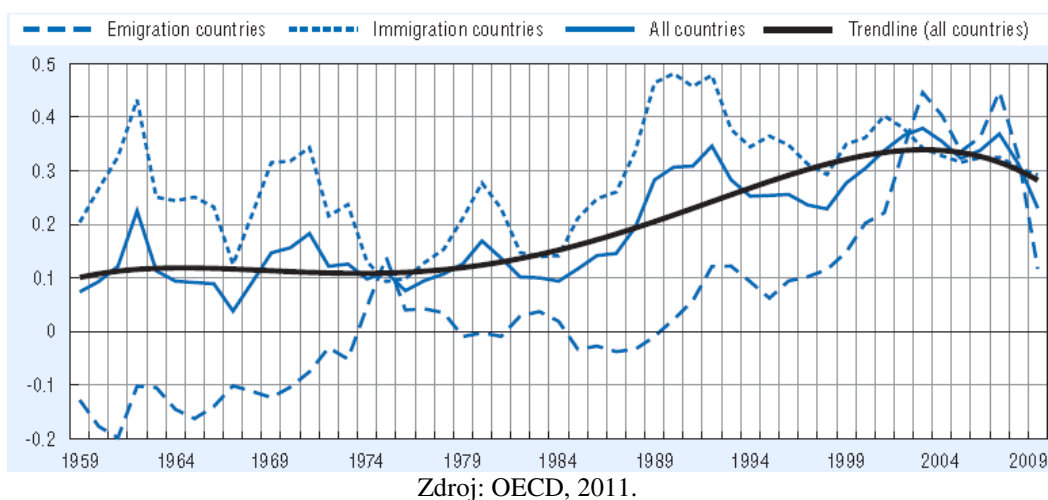
¹⁷ HUNIG, David. ref. 4.

¹⁸ CASTLES, Stephen. *International migration at the beginning of the 21st century*. [online]. 2000 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: http://www.blackwellpublishing.com/content/bpl_images/journal_samples/issj0020-8701~52~165~258/258.pdf.

¹⁹ IOM. ref. 6.

²⁰ OECD. *International Migration and the SOPEMI*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/22/5/48342373.pdf>.

Obr. 2.1 – 50 let migrace v zemích OECD, bez Koreje, Mexika a Turecka

Zdroj: OECD, 2011.

Významným trendem ovlivňujícím migraci je rovněž rozdílný populační růst. Zatímco země Evropy, zvláště pak střední a východní Evropy, a Japonsko zažívají populační růst, respektive pokles, oscilující kolem nuly procent, země rozvojové dosahují populačního růstu i okolo 2,5 %.²¹ Tyto demografické změny ovlivňují migraci dvěma způsoby. Na jedné straně rapidní populační nárůst v rozvojových, ekonomicky slabých zemích vybízí k emigraci a na druhé, s tím jak stárne obyvatelstvo vyspělých zemí, se objevuje potřeba imigranty přijímat. Dle předpovědí OSN bude migrace v příštích 30 letech hrát nezastupitelnou roli pro státy Evropy a Japonsko, jelikož u populací těchto států dojde dle projekcí k výraznému zestárnutí a zmenšení. Počet migrantů přicházejících do země tak bude hrát rozhodující roli v oblasti celkového přírůstku obyvatel.

Mezi další neméně závažné trendy, jež migraci ovlivňují, mohou být zařazeny: rozvoj migračních sítí, narůstající transnacionální migrace, která je přímým důsledkem intenzivního rozvoje komunikačních technologií a dopravních sítí či přijímání tzv. dvojího občanství, čímž je podporována integrace imigrantů do společnosti.²²

²¹ Průměrné hodnoty, růst populace Evropy osciluje v pásmu od cca -0,1 do 0,3 %. Zdroj: CIA Factbook, 2012.

²² IOM. ref. 6.

2.2. Pracovní migrace

Pracovní migraci lze definovat jako pohyb obyvatelstva z jednoho státu do druhého s cílem najít si v dané zemi zaměstnání. Motivy k takovému činu jsou primárně ekonomické, je to jednak vyšší životní úroveň a také s ní související vyšší hladina mzdy.²³

Účastníci pracovně-migračních vztahů jsou nazýváni „pracovními migranty“ (migrant worker). OSN definuje pracovního migranta jako „osobu, která se věnuje, hodlá se věnovat či se věnovala placené aktivitě ve státě, který není jejím rodným.“²⁴ Pracovní migranti jsou rozlišováni do několika skupin a to dle různých aspektů, tato problematika je popsána v následující subkapitole.

Při pohledu na pracovní migraci ze širšího úhlu je možné zjistit, že existují faktory demografické, vzdělanostní a psychosociální, které pohyb za prací ovlivňují. Významnými demografickými faktory intenzity migrace jsou věk a pohlaví. Nejtypičtějším migrantem za prací je dle statistik mladý muž ve věku od 25 do 35 let. Ovšem je třeba zmínit, že počty žen, které se účastní pracovní migrace, se stále zvyšují, a tak postupný rozdíl vyrovnávají.²⁵ Emigrací těchto osob ztrácí jejich domácí země nejproduktivnější složku obyvatelstva. Co se týká psychosociálních faktorů ovlivňujících migraci, jsou nejpatrnější u migrantů v pokročilejším věku, kteří si za svůj život vytvořili silné vazby ve své domácí zemi, a proto jsou k migraci náchylní méně. Dosažený stupeň vzdělání se u migrantů velice liší. Logickou úvahou lze dojít k závěru, že čím má migrant vyšší stupeň vzdělání, tím jsou jeho šance na získání zaměstnání v zahraničí větší. Důležitým aspektem je i jazyková vybavenost migranta. V praxi, dle údajů Eurostatu, existují země, které mají vyšší počet migrantů s nižším vzděláním (Francie nebo Řecko), na druhé straně je pak například Irsko, ve kterém převažují migranti s vyšším vzděláním. Je třeba brát v úvahu i fakt, že určitý počet migrantů si vzdělání doplňuje až v zemi cílové.²⁶

2.2.1. Typy pracovní migrace a jejich účastníci

Jak již bylo řečeno, ve většině případů je motivem k pracovní migraci zvýšení životní úrovně migranta. S ohledem na toto tvrzení se pracovní migrace nejčastěji dělí dle

²³ ANTOŠOVÁ, Naděžda. *Globalizace a mezinárodní organizace*. Ostrava: VŠB-TU EkF, 2007.

²⁴ OSN. *International Convention on Rights of All Migrant Workers*. [online]. 1990 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>.

²⁵ CASTLES, Stephen a Mark MILLER. *The Age of Migration*. New York: The Guildford Press, 1993.

²⁶ EUROSTAT. *Migrants in Europe*. Lucemburg: Evropská unie, 2011.

typů migrantů do dvou skupin. Dle Baštýře, Laciny a Rolného je to migrace nabídková a poptávková.²⁷

- Pro **nabídkovou migraci** je typické, že je cíleně podporována potenciální cílovou zemí. V důsledku nedostatku kvalifikovaných pracovních sil, se taková země snaží přilákat vysoce kvalifikované pracovníky. Mohou to být specialisté z ekonomicky vyspělých zemí, kteří často obsazují vrcholné pozice, a je jim nabízen další profesní rozvoj. Jsou to ovšem také specialisté ze zemí méně ekonomicky vyspělých, pro něž je největším motivem k migraci vysoký reálný příjem. S vysoce kvalifikovanými pracovníky, migrujícími do ekonomicky vyspělejších zemí, souvisí dle Castlese a Millera jev zvaný „brain drain“. V podstatě jej lze charakterizovat jako úbytek kvalifikovaného personálu a zkušených pracovních sil, který v domácí zemi migrantů může způsobit značné ekonomické a sociální obtíže.²⁸ Jako příklad „brain drainu“ v České republice lze uvést současnou situaci českého zdravotnického personálu migrujícího do původních patnácti zemí EU před rozšířením v roce 2004 a 2007 (EU-15).
- **Migrace poptávková**, jak již napovídá název, je opakem nabídkové. V tomto případě vzejde zájem o migraci z vlastní iniciativy migranta. Ovšem motiv migrace zůstává stejný – vyšší reálná mzda v cílové zemi. Nejčastějšími migranty v tomto případě jsou středně a níže kvalifikovaní pracovníci, kterých je na trhu práce přebytek. Z tohoto důvodu existují v mnoha zemích migrační politiky či kvóty limitující počet přicházejících migrantů. Relativně novým fenoménem v oblasti nabídkové migrace, jak upřesňují Gottdiener a Hutchinson, je stále se zvyšující počet vysoce kvalifikovaných migrantů s dostatečnými finančními prostředky, kteří v cílové zemi zakládají živnost.²⁹ Tito migranti se nejrychleji adaptují na cizím pracovním trhu. Poptávkovou migraci lze ještě dále rozdělit podle délky pobytu v cílové zemi.

V takovém případě se rozlišuje:

- **Migrace pobyťová** či **trvalá**, která má z časového pohledu dlouhodobý charakter. Obvyklou dobou strávenou v cílové zemi jsou 2 až 3 roky. Lacina a Rolný uvádějí, že sklon k dlouhodobé nebo trvalé migraci osob z méně vyspělých států do

²⁷ BAŠTÝŘ, Ivo at al. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. a LACINA, Lubor a Ivo ROLNÝ. 2001. ref. 8.

²⁸ CASTLES, Stephen a Mark MILLER. 1993. ref. 25.

²⁹ GOTTDIENER, Mark a Ray HUTCHINSON. *The New Urban Sociology*. Boulder: Westview Press. 2011.

vyspělejších je tím větší, čím větší je rozdíl v hladinách reálné mzdy v cílové a domácí zemi.³⁰

- A **migrace dojížděková**, která je formou regionálního pohybu za prací, jenž se opakuje denně či týdně. Migrující osoby (frontier workers) žijící v blízkosti státních hranic s ekonomicky vyspělejší zemí dojíždějí za prací právě do této země a využívají tak rozdílů v příjmech mezi zemí cílovou a domácí. Faktory, které ovlivňují tento typ migrace, jsou vzdálenost místa výkonu práce od domova a s ní spojená časová náročnost na dojíždění, ale také výše rozdílu reálných příjmů mezi zeměmi.³¹

V rámci pracovně migračních vztahů se rozlišují i jejich účastníci. Někteří již byli jmenováni při popisu jednotlivých typů pracovní migrace (viz výše), existují však i migranti, kteří jsou zcela specifictí. Mezi takové mohou být zařazeny **osoby migrující za vzděláním či kvalifikací** z důvodu získání zkušeností v zahraniční zemi. Nejčastěji jsou to studenti a učni, kteří se snaží zvýšit svou kvalifikaci, a lépe se tak přizpůsobit danému pracovnímu trhu.

Následující skupinou jsou **migranti dočasní**, kteří migrují za prací po omezené časové období.³² Šimek je rovněž nazývá smluvními migranty, jelikož jejich pracovní vztah v zahraničí je sjednán na základě dočasných smluv či povolení.³³ Rozlišují se tedy sezónní migranti, kteří nejčastěji pracují v zemědělství či turismu, a migranti, jež jsou vázáni k určitému projektu (project-tied-workers). Tito pracovníci jsou zaměstnáváni na zahraničním projektu svým domácím zaměstnavatelem a po ukončení projektu se vracejí zpět do země domácí.³⁴

Poslední skupinou migrantů jsou osoby migrující nelegálně. Ty vstupují do země za účelem práce, avšak bez potřebných dokumentů.³⁵ V mnoha případech se jedná o legální migranty, kterým vyprší pracovní povolení. Tito pracovníci jsou zaměstnáváni na tzv. černém trhu práce, kde jsou často vykořisťováni.³⁶

Castles a Miller uvádějí na základě studia migrace obecný čtyřfázový model, který je shodný pro většinu migrantů. Dle modelu patří do první fáze dočasní pracovní migranti, kteří jsou mladí, část svých příjmů odesílají domů v podobě remitancí a v budoucnu mají v plánu se navrátit do své domácí země. Ve druhé fázi si migranti prodlužují svůj pobyt a navazují

³⁰ LACINA, Lubor a Ivo ROLNÝ. 2001. ref. 8.

³¹ LACINA, Lubor a Ivo ROLNÝ. 2001. ref. 8.

³² CASTLES, Stephen. ref. 18.

³³ ŠIMEK, Milan. 2007. ref. 14.

³⁴ OSN. ref. 24.

³⁵ CASTLES, Stephen. ref. 18.

³⁶ ŠIMEK, Milan. 2007. ref. 14.

sociální vztahy zejména s krajany. Třetí fáze je charakteristická orientací migranta na zemi pobytu, příjezdem dalších rodinných příslušníků či nalezením si partnera v zemi pobytu. V poslední fázi dochází k trvalému usídlení v zemi pobytu, které je závislé na migrační politice daného státu a na chování jeho populace vůči migrantům. To vede buď k získání legálního statusu či občanství, nebo k socioekonomické marginalizaci a vyloučení.³⁷

2.2.2. Důsledky pracovní migrace

Při studiu pracovní migrace si je třeba uvědomit, že migrační proces ovlivňuje obě země, kterých se migrace týká, tedy zemi domácí a cílovou. Castles, který podrobněji rozebírá tuto problematiku, zdůrazňuje, že země importující pracovní sílu (cílové země) se zaměřují prvotně na zisk flexibilních a nízkonákladových pracovních sil. Snahou zemí exportujících pracovní sílu (domácí země) je potom zachycení co největšího množství finančních prostředků od emigrantů tzv. remitancí (remittance)³⁸, ale také ochrana a podpora domácích pracovních sil v zahraničí.³⁹

Pracovní migrace je cíleně podporována v mnoha zemích právě z důvodu zisku remitancí. Takovým příkladem mohou být zejména asijské státy a rozvojové země, ve kterých tyto prostředky dle Castlese hrají roli masivních příspěvků k národním účtům států. Pro rozvojové země představují remitance příliv finančních prostředků, jenž třikrát převyšuje hodnoty zahraniční finanční pomoci. Dle odhadů Světové banky činila hodnota remitancí proudících v roce 2011 do rozvojových zemí 351 miliard amerických dolarů.⁴⁰ Na remitance je tedy nahlíženo jako na životně důležitý prostředek, ze kterého žijí miliony lidí, ale také jako na finanční toky, které napomáhají k zisku prostředků na rozvojové investice.

Zvýšená míra pracovní migrace jakožto důsledek globalizačních trendů v určitém slova smyslu narušuje typicky vnímaný národní stát. S usazováním migrantů souvisí jazykové a kulturní odlišnosti, které mohou výrazně ovlivnit okolní prostředí. Ideálním příkladem jsou četné londýnské či pařížské městské části, které byly zcela přetransformovány a přizpůsobeny migrantům určitého etnika.

Pro zemi emigrační (domácí) je častým důsledkem odchodu tamního obyvatelstva narušení sociálního rozvrstvení obyvatel. Snižování počtu potenciálních pracovních sil rovněž

³⁷ CASTLES, Stephen a Mark MILLER. 1993. ref. 25.

³⁸ Finanční prostředky, které migranti získají prací v zahraničí a následně je posílají své rodině do země domácí.

³⁹ CASTLES, Stephen. ref. 18.

⁴⁰ WORLD BANK. *Migration and Remittances*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/0,,contentMDK:21924020~pagePK:5105988~piPK:360975~theSitePK:214971,00.html>.

často výrazně negativně ovlivňuje budoucí ekonomický rozvoj oblasti.⁴¹ Ve snaze zabránit těmto dějům, jsou v mnoha státech zřízena centra na podporu zaměstnanosti domácího obyvatelstva.

I když snad všechny vyspělé země podporují přísun turistů, studentů a vysoce kvalifikované pracovní síly, je pro ně mnohdy velice problematické otevřít své hranice za účelem volného pohybu zboží, kapitálu a osob. Hlavním argumentem je stále větší přísun nekvalifikované pracovní síly a nelegálních migrantů.⁴² V praxi však existuje několik zemí a integračních společenství (např. Evropská unie či USA), které si v této oblasti počínají s úspěchy. Společným dohledem nad svými vnějšími hranicemi dosahují výrazné redukce ilegální migrace. Důležitou roli v této problematice hrají také přirozené bariéry migrace, mezi které patří odlišný jazyk a kultura jednotlivých národů, ale i úroveň vzdělání migranta a jeho sociální vztahy.

Četné ekonomické studie nahlíží na migraci pracovních sil v souvislosti s hladinou reálné mzdy. Dle těchto studií dochází k pracovní migraci v takových případech, kdy pracovníci v různých zemích obdrží za stejnou práci rozdílnou mzdu. Migrační pohyb populace tak směřuje ze země domácí do země cílové, kde je mzda vyšší. S přebytkem pracovní síly dochází v zemi cílové k postupnému stlačování mzdové hladiny, což způsobuje škodu původnímu obyvatelstvu, zatímco vlastníkům kapitálu to přináší prospěch. Opačná situace nastane v zemi domácí, kde v důsledku nedostatku pracovních sil, který je způsoben jejich odlivem do zahraničí (země cílové), mzda roste, avšak hodnota kapitálu klesá. Na příkladu lze vidět, že každá země v důsledku pracovní migrace něco získává a rovněž ztrácí. Po sečtení zisku a ztrát kapitálu a práce každého státu však lze konstatovat, že zisk z migrace převažuje.⁴³

Dle Jeníčka je však třeba k takovýmto modelům přistupovat opatrně, jednak proto, že předpokládají, že všichni pracovníci získají práci, ale také z důvodu, že možný dopad migrace na mzdy je určen mírou přistěhovalectví. Přistěhovalectví v USA za období 1975-1995 způsobilo dle odhadů pokles reálné mzdy nekvalifikovaných pracovníků jen o 2 %.⁴⁴

Závěrem lze shrnout problematiku tak, že prostřednictvím pracovní migrace se pomalu stírají rozdíly na trzích práce, a to zejména v oblasti mezd. Pracovní migrace s sebou přináší velké množství problémů jak pro státy emigrační, tak imigrační, avšak existují i pozitivní

⁴¹ White. Season1, Episode 4, The Poles Are Coming, BBC, 2008.

⁴² CASTLES, Stephen. ref. 18.

⁴³ BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008.

⁴⁴ JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Praha: C.H. Beck. 2002.

stránky. Současný ekonomický a demografický vývoj napovídá, že migrace bude v budoucnu pro určité státy důležitá, ne-li nezbytná, tedy aspoň pro ty evropské.

2.3. Vnitřní trh a jeho vliv na migraci v Evropské unii

Migrace osob a pracovníků v rámci Evropské unie zaujímá zvláštní postavení, jež vyplývá z těsné integrace evropských států. Pohyb osob v EU je usnadněn zejména díky realizaci vnitřního trhu. Ten lze charakterizovat jako prostor bez vnitřních hranic, v němž jsou zajišťovány tzv. „čtyři svobody“ – volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, tedy „*prostor, který se má chovat jako trh jediného státu.*“⁴⁵ Právo na volný pohyb osob je v případě migrace uvnitř vnitřního trhu klíčové, jelikož umožňuje v podstatě neomezené přesuny občanů uvnitř členských států z důvodů pracovních, podnikatelských, studijních, turistických a jiných.

Situace je zcela odlišná v případě, kdy se občan nečlenského státu (třetí země) uchází o zaměstnání v EU. Toto právo je mu sice umožněno, avšak ke svému přesunu potřebuje pracovní povolení, jehož vydání je v plné kompetenci jednotlivých členských států.⁴⁶ Výjimku tvoří státy Evropského hospodářského prostoru (dále jen EHS) a Švýcarsko, které se řídí podmínkami platnými pro členské země EU. Cílem toho, že členské země mají migrační politiku vůči třetím zemím z velké části ve svých rukou, je zamezení nechtěného přílivu pracovních imigrantů ze zemí, jež Unii obklopují.

2.3.1. Vývoj a důsledky vnitřního trhu

Myšlenka na zřízení vnitřního trhu byla vyslovena již v samotné zakladatelské Římské smlouvě přijaté v roce 1957. Ve snaze Evropy vyrovnat se v ekonomickém růstu Spojeným státům americkým, sejevilo sjednocení evropského trhu a jeho důsledky jako jedna z možných cest. Vnitřní trh měl dosahovat dvou cílů: zvýšit ekonomickou prosperitu a intenzivněji propojit evropské státy.⁴⁷

Původní termín pro vytvoření vnitřního trhu byl stanoven na konec roku 1969. Ukázalo se však, že i přes značný pokrok na všech „čtyřech svobodách“ existovaly stále problémy a překážky, které jeho realizaci neumožňovaly. Mezi nejzávažnější nedostatky patřila nepřipravenost v oblasti volného pohybu kapitálu, regulace přístupů k určitým profesím a nepřizpůsobené národní předpisy.⁴⁸ S rozvojem protekcionistických opatření, která

⁴⁵ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. Praha: C.H. Beck, 2010.

⁴⁶ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 212.

⁴⁷ URBAN, Luděk. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha: Linde, 2002.

⁴⁸ ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. *Vnitřní trh evropské unie*. Praha: VŠE, 2000.

měla ochránit národní trhy v ekonomicky složitém období ropných šoků,⁴⁹ se integrační proces výrazně zpomalil. Celý projekt vnitřního trhu byl tedy odložen.

V polovině 80. let, kdy se v Evropě projevíly nové prointegrační nálady, byla vypracována Bílá kniha s názvem *Opatření k dokončení vnitřního trhu EHS*. Kniha detailně popisovala postup k úspěšnému dosažení vnitřního trhu. Mělo tomu tak být přijetím 297 legislativních opatření v každém členském státě a postupným odstraněním překážek, které bránily úspěšnému dokončení trhu.⁵⁰ Byly pojmenovány tři druhy překážek. Překážky fyzické, zejména pohraniční kontrola dokladů a převáženého zboží, což stálo v cestě volnému pohybu osob a zboží. Dalšími byly překážky technického rázu, ty zahrnovaly dodržování norem a standardů dle jednotlivých států, výrazně tak bránily všem čtyřem ekonomickým svobodám. Poslední jmenované byly překážky daňové, jež plynuly z rozdílů v nepřímém zdaňování. Následně byl k hladšímu dosažení cílů v roce 1987 přijat Jednotný evropský akt (dále jen JEA), který revidoval Římskou smlouvu tím způsobem, že hlasování o legislativních otázkách již nebyla přijímána jednomyslně, ale kvalifikovanou většinou. JEA rovněž stanovil časový závazek k vytvoření vnitřního trhu do konce roku 1992.⁵¹

JEA doplňoval Římské smlouvy i o zcela do té doby nová témata, jež byla vyvolána projektem vnitřního trhu a jež jsou v dnešní době naprostou samozřejmostí. Jednalo se o problematiku týkající se sociální politiky, ochrany životního prostředí a posilování výzkumu a technického rozvoje. Neméně důležité byly i programy ekonomické a sociální soudružnosti, které měly snižovat disparity mezi regiony a zmírňovat tak negativní důsledky vnitřního trhu.⁵²

Vnitřní trh byl v roce 1993 spuštěn s tím, že bylo splněno 90 % opatření zmiňovaných Bílou knihou. Není však možné mluvit o úplném dokončení, jelikož odstraňování překážek vnitřního trhu je viděno jako kontinuální proces, který se přizpůsobuje dobovým problémům.⁵³

Logickým vyústěním vnitřního trhu bylo vytvoření hospodářské a měnové unie se společnou měnou Euro. To napomáhá jednak snadnějšímu srovnávání cen na celém trhu, ale také snižuje riziko obchodu tím, že nedochází ke kolísání měnových kurzů. Jedním z pozitivních důsledků vnitřního trhu je dle Urbana liberalizace monopolních a státních

⁴⁹ K ropnému šoku dochází v takovém případě, kdy je poptávka po ropě vyšší než její nabídka. Týká se ropných šoků v 70. letech 20. století. První ropný šok proběhl v roce 1973 a druhý v roce 1979.

⁵⁰ SVOBODA, Pavel. 2010. ref. 45.

⁵¹ Urban, Luděk. 2002. ref. 47.

⁵² ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. 2000. ref. 48.

⁵³ URBAN, Luděk. *Stručná historie vnitřního trhu*. [online]. 2005-2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>.

odvětví s dopravou, telekomunikacemi a energiemi.⁵⁴ V roce 1996 bylo zhodnoceno působení vnitřního trhu na ekonomiku Unie. Výsledky, jako urychlení růstu HDP unie o 1,5 %, navýšení vnitřního obchodu až o 30 % a vygenerování téměř milionu pracovních míst, byly velmi pozitivní.⁵⁵

Důležitým momentem pro plné zajištění svobod vnitřního trhu, ale také pro intraunijní migraci bylo vytvoření Schengenského prostoru. Založením prostoru v roce 1985 byly zrušeny vnitřní hranice mezi jeho členy,⁵⁶ což zaručuje pohyb bez hraničních kontrol velké části občanů členských států EU/EHP a Švýcarska.⁵⁷ Otevření hranic přineslo výhody zrychlené dopravy mezi členskými státy, avšak rovněž zvýšené riziko ilegální migrace. Páteří celého systému, která má zamezit vstupu nežádoucích osob do EU, jsou: zvýšená ochrana vnějších hranic EU, namátkové prohlídky v rámci Schengenského prostoru a společná vízová politika.

2.3.2. Právo na volný pohyb osob

Právo na volný pohyb osob je jedním ze základů, na němž stojí projekt vnitřního trhu. Je nezbytnou podmínkou k vzájemnému propojení ekonomik členských států. Dle legislativy EU, právo na volný pohyb osob rovněž zahrnuje právo usazovat se, pracovat a žít, v kterémkoliv členském státě Unie. Tyto výsady se pak týkají jak fyzických, tak i právnických osob.⁵⁸ Je třeba rovněž připomenout, že právo na volný pohyb osob platí i pro občany EHS, Švýcarska a občany třetích zemí, kteří legálně pobývají na území Unie.

Původně, dle Římské smlouvy, se právo na volný pohyb osob týkalo jen takových osob, které hledaly práci. Dnešní přístup je mnohem více uvolněný, jelikož už se nejedná jen o volný pohyb pracovníků, ale o pohyb všech občanů, kteří k tomu mají oprávnění. Jde tedy i o studenty, důchodce či další osoby, jež mají zdravotní pojištění a dostatek prostředků na život v jiné zemi.⁵⁹

V případě, že občan EU odejde do jiného členského státu, má i jeho rodina, která nevlastní evropské občanství, právo pobývat na území Unie. Jediným potřebným dokladem k vycestování je pro občana EU občanský průkaz nebo cestovní pas. Dle legislativy se rovněž rozlišuje doba, po kterou lze na území členského státu pobývat. Základním obdobím jsou tři měsíce, kdy není pobyt nějak omezen. Po třech měsících je třeba dokázat, že osoba žijící na

⁵⁴ URBAN, Luďek. ref. 53.

⁵⁵ ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. 2000. ref. 48.

⁵⁶ V současné době nejsou členy Schengenského prostoru: Velká Británie, Irsko, Kypr, Rumunsko a Bulharsko.

⁵⁷ EUROPA.EU. *Schengen: Europe without internal borders*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/borders/borders_schengen_en.htm.

⁵⁸ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Praha: Linde, 2010.

⁵⁹ Urban, Luděk. 2002. ref. 47.

území členského státu je tam zaměstnaná či má status osoby samostatně výdělečně činné nebo má k dispozici dostatečné prostředky na život, tak aby nezatěžovala tamní sociální systém.⁶⁰

Svoboda volného pohybu osob umožňuje občanům EU nalezení lepších pracovních a životních podmínek než se vyskytují v místě jejich původu. Rovněž je umožněno pohybu pracovní síly z oblastí s vysokou nezaměstnaností do míst, kde je zvýšená poptávka po práci. S takovými pohyby mohou vůči cizím pracovníkům vznikat různé diskriminační praktiky. Proto byla k ochraně zaměstnanců přijata zásada rovného zacházení. Ta stanovuje, že každému občanovi cizího státu EU musí být vždy umožněn takový přístup a podmínky na trhu práce, jaké má občan místní.⁶¹ Existují však výjimky a to zejména u profesí ve státní správě (policie, armáda, justice, úřady), jež jsou oprávněni vykonávat jen občané svého státu.

K efektivnímu nalezení pracovního místa v jiné zemi než domácí napomáhá i uznávání odborné kvalifikace. Dochází k vzájemnému uznávání vysokoškolských diplomů, které byly obdrženy po alespoň tříletém studiu. Uznávání se týká zejména zdravotnických profesí, ale také právníků, architektů či bankéřů.⁶² V případě pochybností o dosažených znalostech se jejich prověření nepovažuje za diskriminační.

Aby migrující pracovník nepřišel o svá zaměstnanecká práva, byla přijata opatření v oblasti sociálního zabezpečení. Propojením národních systémů pojištění je zajištěno, že pracovníkovi se sčítají veškeré nároky vzniklé za pobytu v různých členských státech. Výsledkem toho je, že pracovník nepřichází o dávky jako je starobní důchod, nemocenská či jiné příspěvky.⁶³

Právo na usazení v kterémkoliv členském státě je úzce spojeno s pojmem podnikání. Cílem této svobody je umožnit ekonomickému subjektu podnikat (neboli usadit se) tam, kde jsou podmínky k tomu pro něj nejvýhodnější. Obecně se rozlišují dva typy usazování. Primární, kdy si fyzická či právnická osoba založí v cizím státě své hlavní sídlo nebo jej tam přestěhuje. Druhým typem je potom usazování sekundární, ke kterému dochází při založení dceřiných společností na území cizího státu.⁶⁴ I když pro svobodu usazování platí stejná zásada jako pro volný pohyb pracovníků, zásada rovného zacházení, v praxi často dochází k případům, kdy se jednání daného státu vůči podnikateli může zdát diskriminační. Důvodem k tomu je fakt, že každý členský stát má odlišnou legislativu upravující podnikání, dle níž se cizí ekonomický subjekt musí řídit.

⁶⁰ SOBODA, Pavel. 2010. ref. 45.

⁶¹ ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. 2000. ref.48.

⁶² Urban, Luděk. 2002. ref. 47.

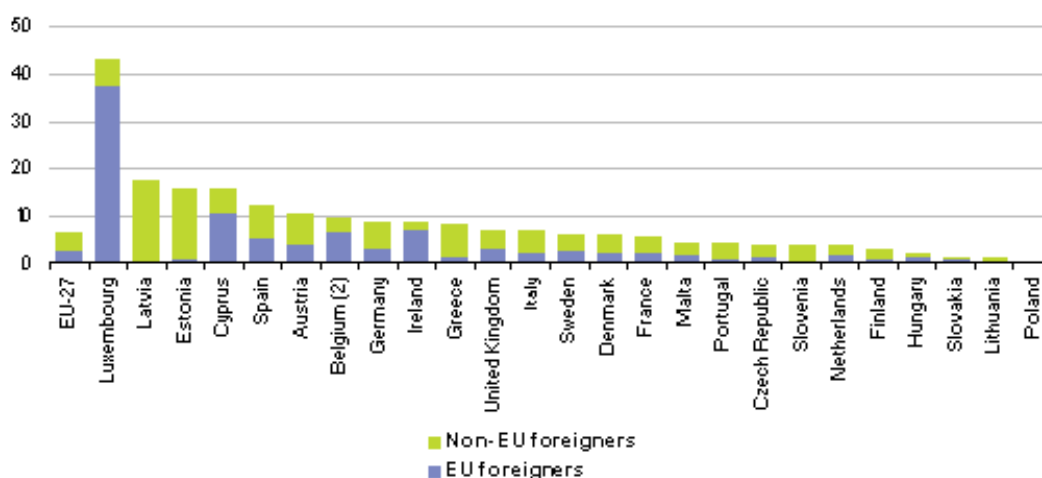
⁶³ ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. 2000. ref.48.

⁶⁴ KLÍMA, Karel. 2011. ref. 46.

2.3.3. Pracovní migrace na vnitřním trhu

Evropa, respektive Evropská unie, je jedním z center celosvětové migrace. Přistěhovalci, kteří si zvolí za svůj domov Evropu, zaujímají podíl na světové migraci okolo 32 %.⁶⁵ Na pracovní migraci se v EU podílejí migranti ze třetích zemí a migranti z členských zemí EU. Podle statistik Eurostatu žilo v roce 2010 na území EU 32,5 milionů lidí, kteří jsou občany jiného státu (cizinci), než ve kterém pobývají. Z tohoto počtu představují občané jiných členských států EU více než jednu třetinu (12,3 milionů). Z údajů na Obrázku 2.2 je možné vypočítat, že většina migrantů žijících v EU jsou občany třetích zemí. Nejvíce těchto osob žije ve státech západní Evropy (Německo, Španělsko, Velká Británie a Francie). V absolutních číslech žije největší počet cizinců (občanů EU a třetích zemí) rovněž v těchto státech. Na špici je Německo se 7,1 miliony cizinců, s druhým největším číslem následuje Španělsko s 5,8 miliony. Pokud se na problematiku nahlíží v relativních číslech, nejvíce cizinců na počet obyvatel je usídleno v Lucembursku, kde představují 43 % obyvatelstva státu.⁶⁶

Obr. 2.2 - Podíl cizinců (občanů EU i třetích zemí) k domácímu obyvatelstvu, 2010

Zdroj: Eurostat, 2011.

Migrace do EU či v jejím rámci je poháněná hlavně ekonomickými důvody. Mezi členskými státy existují značné rozdíly v počtech imigrantů a emigrantů, což je způsobeno ekonomickou vyspělostí země a rovněž jejím historickým kontextem. Ve státech západní Evropy je tak usídleno mnohem více cizinců než ve státech regionu střední a východní

⁶⁵ SCHEU, Harald. 2011. ref. 7.

⁶⁶ EUROSTAT. *Migration and Migrants Population Statistics*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics.

Evropy, jelikož tyto země otevřely své hranice migrantům před méně než 25 lety. Mezi státy rovněž existují rozdíly v národnostech migrantů. Zatímco na západě převažují migranti z Afriky, Karibské oblasti a Latinské Ameriky, na východě jsou to hlavně občané ze států bývalého Sovětského svazu a Asie.

Migranti ze třetích zemí

Příliv migrantů ze třetích zemí do západní Evropy začal stoupat zejména v 70. letech 20. století. Bylo tomu tak proto, že Evropě scházela pracovní síla, s čímž souviselo cílené uvolňování migračních politik. Státy Evropy zaujímaly k migrantům odlišné postupy. Nejvíce liberální bylo Švédsko a Nizozemsko, kde migranti dostali stejná práva jako místní obyvatelé. Francie postupovala takovým způsobem, že se snažila začlenit migranta do majoritní společnosti udělením mu občanství, a to i za cenu ztráty kulturních a jazykových rysů. Německy mluvící země využily tzv. diskriminační model, v němž je migrantům umožněno vstoupit jen do určité společenské sféry s tím, že se očekává, že migrace je dočasná.⁶⁷ Přes veškerá opatření (možnost migrantů volit a participovat na lokální politice, podpora vzdělání a začleňování) se nepodařilo migranty do dnešní doby plně integrovat do evropské společnosti. Často dochází k tomu, že migranti a jejich potomci se usadí v určité čtvrti, kde žijí pospolu s minimální snahou o začlenění se. V důsledku jejich nízké kvalifikace, kulturních a jazykových neznalostí jsou nezaměstnaní a závislí tak na sociálním systému daného státu.⁶⁸ Je třeba však zmínit i okolní svět, který imigranty často vidí právě jako osoby, které zneužívají sociální systém či obírající místní občany o volná pracovní místa. Rovněž také jako osoby, jež svou nepřizpůsobivostí narušují tradiční kulturu země. V takových podmínkách se poté migranti cítí rasově a sociálně znevýhodnění a dochází tak k masovým nepokojům, které jsou známy z Paříže či Londýna.

V současné době jsou přistěhovalci původem ze třetích zemí v západní Evropě velkým problémem. Ať už to jsou Turci v Německu, Alžířané ve Francii či obyvatelé bývalých kolonií ve Velké Británii, kteří žijí v těchto státech již po tři generace, problémy s jejich integrací jsou všude prakticky stejné. Walter Laqueur ve své knize *Poslední dny Evropy* zmiňuje, že na krizi identity Evropy a jejím úpadku se podílí i masivní počet imigrantů, jež v EU žije.⁶⁹ Rovněž významné politické osobnosti v nedávné době přiznaly, že

⁶⁷ PASTRŇÁK, René. *Sociální práce s menšinami a migranty*. Opava: Optys, 2008.

⁶⁸ CASTLES, Stephen a Mark MILLER. 1993. ref. 25.

⁶⁹ LAQUER, Walter. *Poslední dny Evropy*. In: KURTZ, Stanley. *Poslední dny Evropy*. Praha: Občanský institut, 2011.

multikulturalismus v Evropě selhal.⁷⁰ Na druhou stranu je si třeba přiznat, že Evropa se svými demografickými výhledy bude v budoucnu na migraci absolutně závislá, což je důvodem toho, že evropští politici téma migrace neberou na lehkou váhu. Na konferenci Evropské komise v roce 2001 byly stanoveny závěry vyzývající členské státy EU k pozitivnímu přístupu ke kvalifikovaným migrantům ze třetích zemí a k maximalizaci výsledků migrace ve prospěch EU, členských států a samotných migrantů.⁷¹

Migranti z členských států EU

Právo na volný pohyb osob a Schengenský prostor značně přispívají k migraci v rámci Evropské unie. I přesto, že v EU neexistuje společný pracovní trh, který by migraci občanů Unie značně ulehčil, ukazuje se, že počty intraunijních migrantů v absolutních číslech pomalu vzrůstají. Od roku 2001 do roku 2010 se eviduje nárůst unijní migrace o 12 % a dle výzkumů Eurostatu žijí v jiném členském státě 2 % populace Unie, 11 % populace pak mělo zkušenost s prací v jiném členském státě.⁷² Tato zjištění tak hrají velkou roli v oblasti vzájemného propojování členských států, kdy dochází k vytváření evropské pospolitě společnosti. K tomu přispívá i fakt, že občané členských států jsou daleko vstřícnější k migrantům z jiných států EU než k migrantům ze třetích zemí, jak zjistila Evropská komise.⁷³

Migrace občanů v rámci EU se navyšovala s tím, jak se Unie rozšiřovala. Dle legislativy volného trhu nesmějí existovat žádné překážky, které by unijní pracovní migraci znesnadňovaly. Nicméně s tím jak se chystalo v 80. letech 20. století rozšíření o Řecko, Španělsko a Portugalsko, byly přijaty výjimky. Z důvodu nižší ekonomické rozvinutosti těchto států a obav vyspělejších členských států z přílivu levné pracovní síly, byla stanovena tzv. sedmiletá přechodná období, která zabráňovala občanům přistupujících států volnému pohybu za prací. Po uplynutí těchto sedmiletých období se však očekávaný nárůst migrantů z jižní Evropy nekonal, důvodem byla převážně jazyková bariéra.⁷⁴

Stejně obavy předpokládající rapidní zvýšení počtu migrantů do zemí EU-15 byly zmiňovány v souvislosti s rozšířením EU o bývalé komunistické republiky v roce 2004. Z toho důvodu byla vůči těmto zemím ze strany starých členských států EU rovněž zavedena přechodná období zamezující volnému pohybu za prací po maximální dobu sedmi let. Velká

⁷⁰ BBC. *State multiculturalism has failed*. [online]. 2010 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-12371994>.

⁷¹ SCHEU, Harald. 2011. ref.7.

⁷² EUROSTAT. *Demography Report 2010*. Lucemburk: Evropská unie, 2011.

⁷³ CASTLES, Stephen a Mark MILLER. 1993. ref. 25.

⁷⁴ VAVREČKOVÁ, Jana. *Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany*. Praha. VÚPSV, 2006.

Británie, Švédsko a Irsko však své pracovní trhy novým zemím otevřely okamžitě. Po roce 2006 se postupně uvolnil přístup i na pracovní trhy všech ostatních členských států, kromě Německa a Rakouska, které z obav geografické blízkosti nechaly své pracovní trhy uzavřené až do 1. května 2011.⁷⁵ I v tomto případě byly důvody přechodných opatření neopodstatněné, jelikož, jak uvádí zpráva Komise z roku 2006, pracovníci nových členských států většinou obsazují v zahraničí taková místa, o která domácí pracovníci nemají zájem. Co se týká Německa a Rakouska, počty migrantů ani zdaleka nedosahují očekávaných hodnot. Rakouské Ministerstvo sociálních věcí eviduje od května 2011 do ledna 2012 nárůst migrace o pouhých 22 tisíc osob, z čehož více než polovina jsou migranti dojížděkoví.⁷⁶

Lze konstatovat, že celkově se intraunijní migrace po rozšířeních v roce 2004 a 2007 zvýšila. V poslední době je však patrný trend, kdy zájem o emigraci z nových členských států mírně upadá.⁷⁷ Nejvíce migrantů v rámci EU putuje za prací do západní Evropy. Nejmobilitnějšími jsou v tomto ohledu Rumuni, Poláci a Němci. Rovněž lze však vyzorovat postupné návraty migrantů do domácích zemí, a to zejména v období let 2009 a 2010, kdy byla Evropa zmítána ekonomickou krizí. V případě většiny nových členských států se eviduje, že počty emigrantů převyšují počty imigrantů (občanů EU), a to zejména v Bulharsku, Rumunsku, Polsku či v pobaltských státech.⁷⁸

Dle výzkumů, jak uvádí Urban, je mobilita pracovníků v rámci EU menší z několika důvodů. Jsou to jednak rodinné vazby, jazykové bariéry a nedostatečné informace o pracovních příležitostech. Často se však eviduje vyšší číslo migrace dojížděkové, u které velký počet bariér, jež brání migraci, odpadá.⁷⁹ Novým fenoménem je rovněž stále se zvyšující migrace mladých vzdělaných lidí ve věkovém rozmezí 25 až 35 let, kteří buďto odjíždějí do jiného státu EU za dalším studiem nebo střednědobě migrují za prací.⁸⁰

Velkým problémem pracovních trhů EU je nevyrovnaná míra nezaměstnanosti v jednotlivých členských státech (viz Obr. 2.3). Pokud se k tomu přidá současná evropská dluhová krize, kdy jsou přijímána nejružnější úsporná opatření, jež nepřímou dále nezaměstnanost navyšují, objevují se na unijním trhu práce zcela nové migrační jevy. Nejzávažnější je situace v zemích, které mají neúměrně vysokou míru veřejného zadlužení vůči svému domácímu produktu – Řecko, Portugalsko a Španělsko. V případě Řecka, kde se

⁷⁵ URBAN, Luděk. *Vnitřní trh EU, volný pohyb osob*. [online]. 2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://ies.fsv.cuni.cz/default/file/download/id/12755>.

⁷⁶ E15.CZ. *Za prací k nám přišlo jen 1508 Čechů, diví se Rakušané*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/za-praci-k-nam-prislo-jen-1508-cechu-divi-se-rakusane-735005>.

⁷⁷ VAVREČKOVÁ, Jana. 2006. ref. 74.

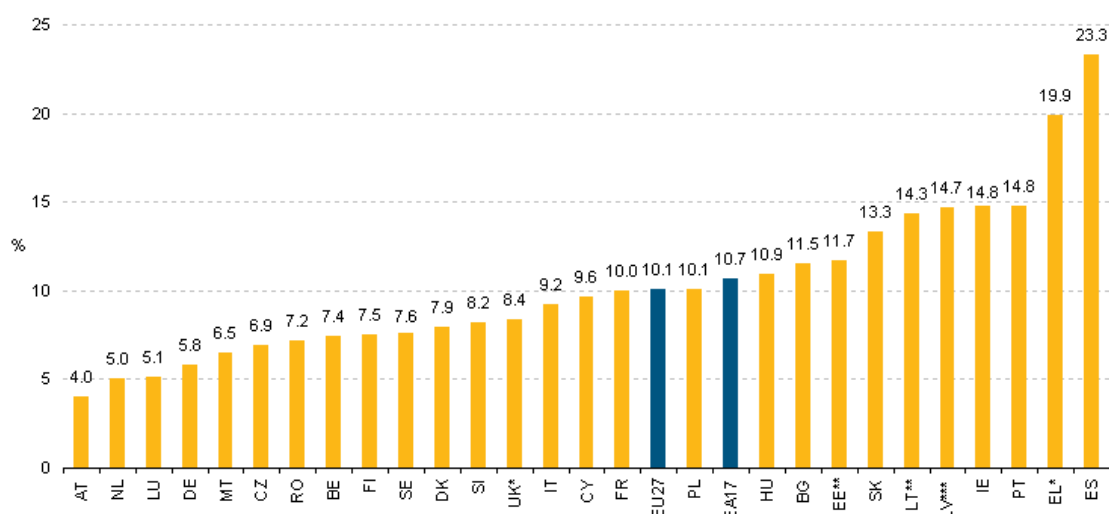
⁷⁸ EUROSTAT. 2011. ref. 26.

⁷⁹ URBAN, Luděk. ref. 75.

⁸⁰ EUROSTAT. 2011. ref. 72.

míra nezaměstnanosti mladých pohybuje okolo 43 %, se za poslední dva roky evidují desetitisíce mladých lidí, kteří zemi opustili. Nejčastějším cílem mladých Řeků je Austrálie a západní Evropa.⁸¹ Podobný exodus nastal i v Portugalsku, kde dle BBC tisíce mladých absolventů migruje za prací do bývalých portugalských kolonií Brazílie a Angoly.⁸² Situace, která je v těchto zemích už tak vážná, se zhoršuje ještě více tím, jak aktivní vzdělané obyvatelstvo, které by mělo stát u obnovy státu, emigruje.

Obr. 2.3 - Míra nezaměstnanosti v členských státech EU k lednu 2012

Zdroj: Eurostat, 2012.

Migrace v rámci Evropské unie je ovlivňována celou škálou jevů, které na ni působí jak pozitivně, tak negativně. Zejména v poslední době se zdá, že převažují ty jevy negativní. Nicméně Evropa se s nimi bude muset vyrovnat, aby v budoucnu přilákala více migrantů. Její pozice ekonomického hráče by jinak bez tohoto přílivu pracovní síly byla v budoucnosti razantně ohrožena.

⁸¹ THE SYDNEY MORNING HERALD. *Greece on the Edge*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.smh.com.au/world/greece-on-the-edge-20120217-1tefc.html>.

⁸² BBC. *Portugal's jobless graduates flee to Africa and Brazil*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-14716410>.

3. Analýza pracovní migrace v České republice a ve Velké Británii

Velká Británie a Česká republika jsou zcela dvě odlišné země. Británie, jakožto jeden z nejstarších demokratických států je stále, co se týká pracovní migrace, velmi ovlivněná svou minulostí. Podstatnou část migrantů v zemi tvoří občané bývalých britských kolonií, kteří se s menšími či většími úspěchy integrují do britské společnosti již po několik generací. Na opačné straně stojí Česká republika (ČR), která se od Británie liší nejen počtem obyvatel, ale i počtem cizinců žijících na jejím území. Příčinou této skutečnosti je téměř jednačtyřicet let trvající komunistický režim, za kterého byly migrační tendence obyvatel omezeny na minimum. Za posledních dvaadvacet let se však Česká republika plně otevřela světu, respektive Evropě, a její migrační „deficit“ se začal vyrovnávat. Důležitým milníkem pro obě země je rok 2004, kdy se ČR začlenila do evropských integračních struktur. Tímto došlo na straně českých občanů k zjednodušení podmínek pro získání zaměstnání v EU. Británie, která jako jeden z mála států EU-15 plně otevřela svůj pracovní trh nově přistoupivším zemím, tedy i ČR, se tak stala častým cílem pracovních migrantů ze zemí střední Evropy.

3.1. Pracovní migrace v rámci České republiky

V této kapitole jsou představeny vývojové trendy v oblasti pracovní migrace v rámci České republiky. Stručně je popsána migrační politika ČR a její základní principy, dále struktura cizinců žijících v ČR a jejich zastoupení na českém trhu práce. V poslední subkapitole je pozornost věnována občanům Velké Británie, kteří žijí a pracují na území České republiky.

3.1.1. Migrační politika ČR

Migrační politiku je možno charakterizovat jako „*soubor zákonů, nařízení a praktik týkajících se pohybu mezinárodních migrantů přes státní hranice a jejich pobytu na území cílové země.*“⁸³ Cílem migrační politiky státu je jednak regulace přeshraničních toků lidí a integrace imigrantů, ale také získání informací o populačním pohybu.

Dá se říci, že migrační politika České republiky se začala formovat až od roku 1989 a to z důvodu již zmíněných historických konsekvencí. Za dobu jejího provádění je patrný značný posun od pasivního k aktivnějšímu přístupu jak na úrovni politické, tak i praktické.⁸⁴ Jak uvádí Rákoczyová a Trbola, lze vývoj české migrační politiky rozdělit do tří etap. Pro první etapu, jež probíhala v letech 1990 – 1996, je charakteristický liberální přístup. V roce

⁸³ DRBOHLAV, Dušan . 2010. ref. 1, s 69.

⁸⁴ DRBOHLAV, Dušan. 2010. ref. 1.

1992 byl sice přijat nový *Zákon o pobytu cizinců*, který značně zpříšňoval trvalý pobyt, avšak díky četným bezvízovým stykům ČR nebyl omezen krátkodobý či dlouhodobý pobyt cizinců, což vyvolalo mnoho nejasností. Když se o rok později rozdělilo Československo, byla mezi Českem a Slovenskem ustanovena smlouva o volném pohybu osob, což zapříčinilo, že Slováci jsou dodnes největší skupinou trvale usídlených imigrantů v ČR. Od roku 1997 do roku 1999 probíhala druhá etapa. V této době došlo k zpřísnění imigrační politiky. Snahou bylo přizpůsobit se požadavkům spojeným se vstupem do EU. Byla přijata novela cizineckého zákona, jež omezila migraci cizinců ze třetích zemí, pro něž byla zavedena vízová povinnost. Poslední třetí etapa probíhá od roku 2000 do současnosti a vyznačuje se oproti předchozím etapám komplexnějším přístupem. Přijetím *Zásad vlády v oblasti migrace cizinců* se začalo s harmonizací politiky vůči EU. Rovněž patrná je větší zainteresovanost vlády, která se snaží o koordinaci státních, samosprávních a jiných subjektů, zabývajících se migrací. Se vstupem do EU v roce 2004 ČR přijala nové kategorie cizinců – občany třetích zemí (mimo EU) a občany EU - vůči kterým jsou uplatňována odlišná migrační pravidla.⁸⁵

Migrační politika je v České republice primárně zajišťovaná Ministerstvem vnitra (dále jen MV), v jehož působnosti je zřízen Odbor azylové a migrační politiky i cizinecká policie. V určitých oblastech se však angažují například i Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV), které vydává povolení k zaměstnávání a eviduje zaměstnané cizince, či Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen MPO), mezi jehož kompetence patří vydávání živnostenských oprávnění cizincům a jejich kontrola.⁸⁶

V současné době existuje v ČR několik kategorií pobytu, na základě nichž cizinci v zemi pobývají. Pro občany EU platí volný pohyb osob, trvalý pobyt je v jejich případě podmíněn minimálně 5 nepřetržitými lety strávenými v zemi. Občané třetích zemí pobývají v ČR buďto krátkodobě (do 90 dnů) s vízem či bez něj, nebo dlouhodobě s povolením o dlouhodobém pobytu. Občané třetích zemí mohou rovněž zažádat o trvalý pobyt, pro který platí stejné pětileté období jako pro občany EU, avšak navíc musí absolvovat projekty, které jsou organizovány MPSV.⁸⁷

V minulosti byl v České republice spuštěn projekt s názvem *Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*, který probíhal od roku 2003 do roku 2010. V rámci tohoto projektu

⁸⁵ TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Institucionální podmínky integrace cizinců*. Praha: Barrister a Principal, 2011.

⁸⁶ Migrační a azylová politika České republiky. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2011 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>.

⁸⁷ Metodika: Kategorie a typy pobytů cizinců v ČR. *Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika:_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_\(a\)](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika:_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_(a)).

bylo možno získat doporučení k trvalému pobytu cizinců ze třetích zemí. Od roku 2009 však běží nový program, nazvaný *Zelená karta*, který představuje povolení k dlouhodobému pobytu cizince za účelem zaměstnání v ČR. Rozlišují se tři typy Zelených karet, a to pro vysokoškolsky vzdělané cizince, pro cizince, kteří jsou držiteli alespoň výučních listů a pro ostatní. Zelené karty jsou vydávány na určitou pracovní pozici a mají platnost do tří let podle daného typu.⁸⁸ Projekt Zelených karet není hodnocen velmi pozitivně. Důvodem pro to je i fakt, že v roce 2011 zažádalo o Zelenou kartu pouze 90 osob, z čehož 68 % jich bylo ukrajinské národnosti.⁸⁹ V současné době probíhá od roku 2011 simultánně s projektem Zelených karet i celounijní projekt *Modrá karta*. Ten je určen pro vysokoškolsky vzdělané občany ze třetích zemí, kterým je umožněno získat zaměstnání a dlouhodobý pobyt v EU. Od projektu Zelených karet se odlišuje tím, že držitelé Modré karty mají možnost změnit zaměstnavatele. Cizinec je oprávněn k vydání Modré karty v případě, že se volné pracovní místo, o které usiluje, nepodaří během 30 dnů obsadit domácím zájemcem či zájemcem z jiného členského státu EU. Za první rok fungování projektu získaly v ČR Modrou kartu 4 osoby (3 Indové a 1 Izraelec).⁹⁰

3.1.2. Vývoj počtu cizinců na území ČR

Ke konci roku 2011 měla Česká republika 10 504 203 obyvatel, v porovnání s údaji z roku 2010 se tak celkový počet obyvatel země snížil o téměř 30 tisíc osob. Dle dlouhodobých statistik Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) lze ve vývoji počtu obyvatel ČR vyzorovat určité trendy. Početnost populace České republiky se začala snižovat od roku 1994, tento jev byl způsoben zejména záporným přirozeným přírůstkem, tedy stavem kdy počet zemřelých převyšuje počet narozených. K obratu došlo až v roce 2001, kdy se poprvé po 8 letech evidoval populační nárůst. Došlo k tomu jednak díky zvýšené míře nově narozených dětí, hlavním důvodem nárůstu však byl zvyšující se počet zahraničních migrantů, kteří do ČR přišli. Dá se říci, že až do roku 2011 početnost obyvatelstva České republiky rostla hlavně díky kladnému saldu zahraniční migrace, tedy stavu, kdy počet imigrantů převyšuje počet emigrantů.⁹¹ Zahraniční imigranti jsou pro ČR absolutně nezbytní, jelikož populační růst země je záporný (-0,13 %). Úbytek nově narozených dětí má za následek změny ve věkové struktuře obyvatelstva. V roce 2006 bylo poprvé zaznamenáno

⁸⁸ Zelené karty v České republice. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka.

⁸⁹ TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. 2011. ref. 85.

⁹⁰ Modré karty v České republice. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/modka.

⁹¹ Obyvatelstvo. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide.

překročení počtu dětí do 14 let počtem obyvatel nad 65 let, od té doby tak česká populace stárne. Projekce Eurostatu předpovídá, že s tím, jak klesá počet nově narozených dětí, se populace ve věku nad 65 let navýší do roku 2060 z dnešních 16,3 % na 33,4 %.⁹² Z toho lze vyvodit závěr, že imigranti budou hrát v budoucnosti velkou roli v případě omlazení české populace. V současné době je možno pozorovat trend poklesu celkového počtu obyvatel země, který je způsoben zejména poklesem počtu imigrantů žijících v ČR. Důvodem snižujících se počtů cizinců je v první řadě nepříznivá hospodářská situace v Evropě, a tedy i v ČR.⁹³

Dle nejnovějších údajů žilo v České republice v roce 2011 416 737 cizinců (téměř 4 % celkové populace), kteří byli původem jednak z jiných států EU, tak i ze třetích zemí.⁹⁴ Jak reflektuje Tabulka 3.1, počty cizinců žijících na území ČR se za většinu sledovaného období navyšovaly, ke změně došlo až v roce 2009, kdy byl zaznamenán první pokles, který pokračuje do dnešní doby. K poklesu počtu cizinců přispěl jednak nízký ekonomický růst země, vysoká míra nezaměstnanosti, ale i opatření MV k přijímání cizinců v době globální finanční krize (viz níže).⁹⁵

Tab. 3.1 – Vývoj počtu cizinců na území ČR v rozmezí let 2004 až 2011, bez azylantů

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet cizinců	254 294	278 312	321 456	392 315	437 565	432 503	424 291	416 737

Zdroj: ČSÚ, 2012. Vlastní úprava.

V případě, že se na celkový počet cizinců nahlédne podle typu pobytu, za celé sledované období (2004 – 2011) dominují cizinci, kteří v Česku pobývají dlouhodobě, nad 90 dní. V roce 2010 převyšoval počet dlouhodobě žijících cizinců v ČR počet cizinců žijících v zemi trvale o 46,5 tisíc osob. Z demografických výzkumů cizinců vyplývá, že v roce 2010 převažovali na celkovém počtu zahraničních osob žijících v ČR muži, ženy tvořily z celkového počtu 42,4 %. Věková struktura cizinců se dlouhodobě liší od struktury věku majoritní společnosti. Největší počet cizinců v zemi, celých 41 %, spadal v roce 2010 do věkové kategorie 25 – 39 let. Naopak nejmenší počet byl evidován v kategoriích dětí a osob

⁹² Share Population projections 2008-2060. *Eurostat* [online]. 2008 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/08/119>.

⁹³ HORÁKOVÁ, Milada. *Mezinárodní pracovní migrace v České republice v době pokračující hospodářské recese v roce 2010*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2011.

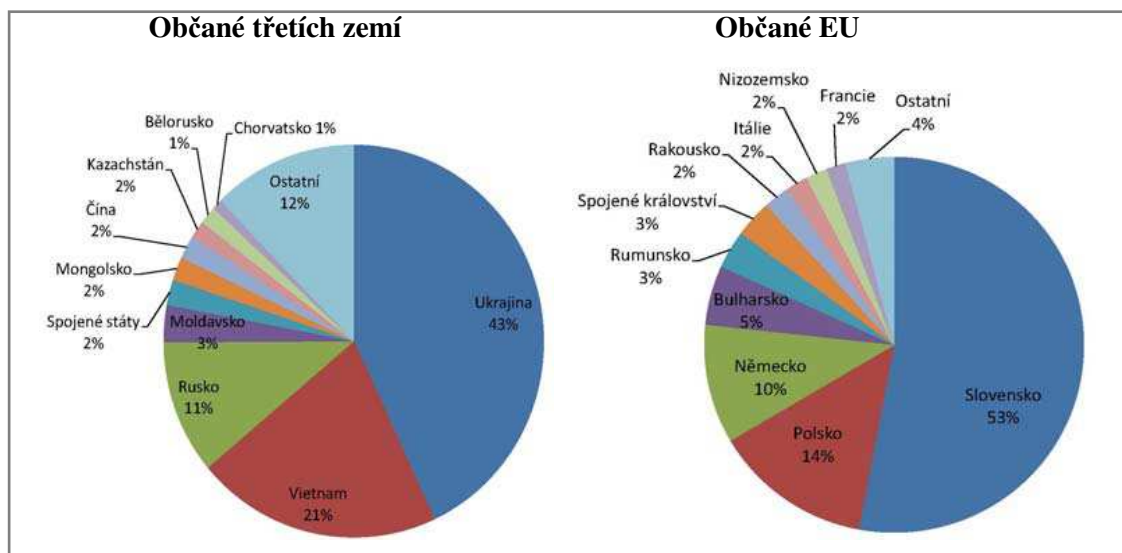
⁹⁴ Population by citizenship - Foreigners. *Eurostat* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00157>.

⁹⁵ HORÁKOVÁ, Milada. 2011. ref. 93.

v postproduktivním věku. Rozvrstvení věkových struktur, tak potvrzuje fakt, že většina cizinců přichází do země za účelem pracovních příležitostí.

Občané jiných států EU/EHP a Švýcarska se podílejí na celkovém počtu cizinců v České republice 32 %. To, že v ČR převyšují počet imigrantů ze zemí EU/EHP a Švýcarska imigranti ze třetích zemí, je způsobeno zejména nižší životní úrovní obyvatel ČR vůči většině zemí EU-15, avšak vyšší vůči třetím zemím, zejména státům bývalého sovětského bloku. Nejpočetnější skupinou cizinců v zemi jsou Ukrajinci, Vietnamci a Rusové. V případě občanů ze zemí EU/EHP a Švýcarska jsou nejpočetnějšími osobami v ČR občané sousedních států – Slovenska, Polska a Německa. Na Obrázku 3.1 jsou uvedeny nejpočetnější skupiny cizinců v ČR dle národností.⁹⁶

Obr. 3.1 – Cizinci žijící v ČR dle národností k roku 2010, v procentech

Zdroj: ČSÚ, 2011. Vlastní úprava.

Rozvrstvení cizinců na území ČR má výrazně nerovnoměrný charakter. Praha, jako hlavní město, patří již tradičně mezi místa s největší koncentrací cizinců, žije jich zde téměř 35 % z celkového počtu. Další regiony s největším počtem cizinců jsou Středočeský, Ústecký a Jihomoravský kraj. Občané Ukrajiny se dle ČSÚ soustřeďují nejvíce v Praze a ve Středočeském kraji, Vietnamci rovněž v Praze, avšak i v příhraničních oblastech. Rusové si za svůj cíl vybírají Prahu, Karlovarský a Středočeský kraj, Slováci poté Moravskoslezský kraj a Prahu.⁹⁷

⁹⁶ Cizinci v ČR 2011. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1414-11-r_2011.

⁹⁷ Cizinci v ČR 2011. ref. 96.

Problémem celostátních statistik je zachycení nelegální migrace. Situace se znehlednila zvláště po vstupu ČR do Schengenského prostoru, kdy země ztratila vnitřní hranice a nemůže tak na nich provádět kontroly. Dle oficiálních údajů bylo v roce 2010 zaznamenáno 2 987 případů nelegální migrace.⁹⁸ Počet nelegálních migrantů je však dle odhadů Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy mnohem vyšší, může dosahovat až 400 tisíc. Faktem je, že většina z těchto lidí pobývala v ČR legálně, avšak po skončení povolení k pobytu zůstala v zemi nadále, již však nelegálně.⁹⁹

3.1.3. Zaměstnanost cizinců v České republice

Nejčastějším důvodem migrace v Evropě je zisk pracovních příležitostí. V roce 2007, kdy byl zaznamenán nejvyšší příliv imigrantů do ČR vůbec, byla hlavním důvodem jejich příchodu ekonomická činnost (zaměstnání, živnostenské oprávnění, studium). Z celkového počtu cizinců v zemi v té době tak ekonomičtí migranti tvořili 46,2 %. Druhým nejčastějším důvodem k příchodu do ČR pak bylo slučování rodin, za tímto účelem bylo v zemi evidováno 31 % cizinců.¹⁰⁰ Je možné předpokládat, že důvody cizinců k migraci do ČR zůstávají na podobných hodnotách i v roce 2011.

Z celkového počtu cizinců žijících v Česku k prosinci 2011 (cca 417 tisíc osob) jich bylo zaměstnáno téměř 311 tisíc, tedy celých 74,6 %. V případě ekonomicky aktivních cizinců je však třeba rozlišit dvě kategorie, a to cizince s živnostenským oprávněním (cizinci podnikatelé), kterých v roce 2011 MPO evidovalo 30 % (přesněji 93 059) z celkového počtu¹⁰¹ a cizince registrované na úřadech práce (cizinci zaměstnanci), jejichž počet dosáhl v tomtéž roce rovných 70 % (tedy 217 862).¹⁰² Oproti roku 2010 se v roce 2011 celkový počet ekonomicky aktivních cizinců navýšil o 4 571 osob.

⁹⁸ Vývoj nelegální migrace. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B4/\\$File/141411_t7-1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B4/$File/141411_t7-1.pdf).

⁹⁹ V Česku žije podle odhadů až 400 tisíc cizinců v ilegalitě. *Idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-cesku-zije-podle-odhadu-az-400-tisic-cizincu-v-ilegalite-pj0-domaci.aspx?c=A120216_182117_domaci_brd.

¹⁰⁰ Cizinci v ČR 2008. ČSÚ [online]. 2007 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/1414-08-2008>.

¹⁰¹ Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice. MPO [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument77802.html>.

¹⁰² Zaměstnávání cizinců za prosinec 2011. MPSV [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz>.

Vývoj počtu zaměstnaných cizinců od roku 2004

Na zaměstnanost cizinců má do značné míry vliv makroekonomická situace v zemi. Důležitými ukazateli jsou tak zejména roční růst HDP a míra registrované nezaměstnanosti. Mezi lety 2004 a 2008 se makroekonomická situace Česka vyvíjela velmi pozitivně. (viz Tab. 3.2) Ekonomická aktivita ČR se neustále navyšovala, což spolu s příznivou situací na trhu práce, kdy míra nezaměstnanosti dosahovala relativně nízkých hodnot (minimum v roce 2008, 5,96 %) a kdy byl evidován dostatek pracovních míst, mělo za následek, že celkový počet cizinců zaměstnaných v Česku neustále stoupal. V roce 2004 ČR navíc vstoupila do Evropské unie. Tato událost rovněž přispěla ke stoupajícímu počtu celkově zaměstnaných cizinců, ale i k navyšujícím se hodnotám cizinců v zemi celkem. V průběhu vybraných let byl v souvislosti se vstupem do EU zaznamenán výraznější příliv občanů zemí, jako je Polsko, Německo, Bulharsko či Rumunsko.¹⁰³

Tab. 3.2 – Počet zaměstnaných cizinců a vývoj růstu HDP a míry nezaměstnanosti v ČR za období 2004 až 2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Růst HDP	4,8 %	6,8 %	7 %	5,7 %	3,1 %	-4,7 %	2,7 %	1,7 %
Míra nezaměstnanosti	10,3 %	8,9 %	7,7 %	5,98 %	5,96 %	9,3 %	9,6 %	8,6 %
Zaměstnaní cizinci celkem v tisících	173	219	251	309	362	318	306	311

Zdroj: ČSÚ, 2012. Vlastní úprava.

V roce 2008 zasáhla celý svět finanční krize, která měla za následek ekonomický úpadek ve většině zemí. Jelikož se tato krize v Česku projevila až na konci roku 2008, ekonomika země stále v průběhu roku vykazovala kladný růst a počet cizinců zaměstnaných v ČR tak kulminoval (dosahoval nejvyššího počtu vůbec, 362 tisíc). O rok později již byla Česká republika krizí plně zasažena. Ekonomická recese a rapidní nárůst registrované míry nezaměstnanosti měly za následek, že počty zaměstnaných cizinců v zemi začaly poprvé od roku 2004 klesat. Masivní propouštění zaměstnanců způsobilo, že se míra nezaměstnanosti v roce 2010 ještě více navýšila (9,57 %).¹⁰⁴ Ve snaze ochránit domácí obyvatelstvo přijala vláda ČR opatření týkající se občanů ze třetích zemí. Bylo dočasně zastaveno vydávání pracovních povolení a zavedeny programy, jež financovaly návrat nezaměstnaných cizinců

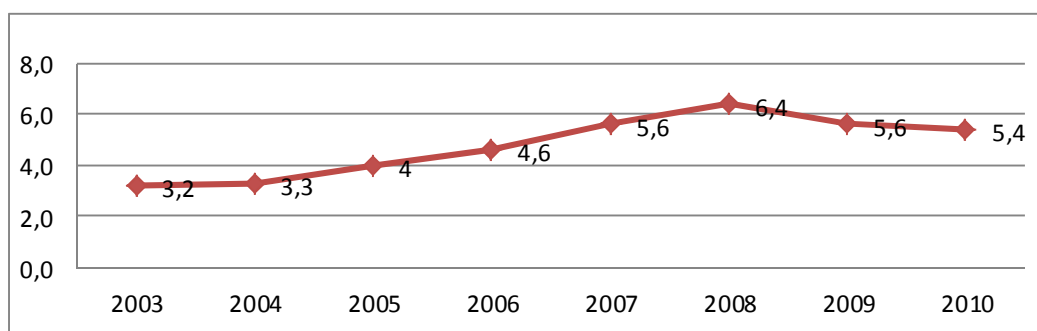
¹⁰³ Zpracováno na základě údajů ČSÚ, www.czso.cz.

¹⁰⁴ HORÁKOVÁ, Milada. 2011. ref. 93.

zpět do jejich vlasti.¹⁰⁵ I díky těmto krokům došlo k poklesu zaměstnaných cizinců v zemi vůči roku 2008 o 56 tisíc. S tím jak se ekonomika začala ke konci roku 2010 a v průběhu roku 2011 opět dostávat do normálu, souvisel postupný návrat cizinců zpět do zaměstnání. Hodnoty z roku 2008 však nebyly ani zdaleka překonány (viz. Tab. 3.2).

Jak ukazuje Obrázek 3.2, ekonomická konjunktura, jež byla v Česku mezi lety 2004 až 2008 zaznamenána, měla za následek navyšování podílu cizinců na celkové zaměstnanosti země. Naopak recese probíhající v roce 2009 a částečně i v roce 2010 tento podíl utlumila.

Obr. 3.2 – Podíl cizinců na pracovní síle v ČR v letech 2003 – 2010, v procentech

Zdroj: Bulletin mezinárodní pracovní migrace v České republice č. 26, 2011. Vlastní úprava.

Zaměstnanost cizinců a její trendy

Ve struktuře přistěhovalých cizinců za prací do ČR přetrvávají určité trendy. Jak poznamenává Horáková, v zemi existují tři základní typy migrantů. Již tradičně tvoří většinu na českém trhu práce cizinci ze Slovenska, Polska a Bulharska, ti k migraci využívají zejména svého evropské občanství. Na druhé pozici stojí občané Ukrajiny, Vietnamu, Mongolska či Rumunska, kteří na trhu práce zastávají pozici jako méně kvalifikovaná pracovní síla. Relativně novým trendem je příliv zahraničních pracovních sil do země spolu i s kapitálem, v tomto případě se jedná zejména o občany Německa, Velké Británie, či Spojených států amerických.¹⁰⁶

Dle počtu zahraničních pracovníků dominují v ČR občané Slovenské republiky, v roce 2011 jich v zemi vykonávalo ekonomickou činnost 117 831, což představovalo téměř 38 % ze všech zaměstnaných cizinců v ČR vůbec. S nejvyššími počty ekonomicky aktivních osob byli dále zastoupeni v ČR občané států jako Ukrajina (68 950, tj. 22 %), Vietnam (32 145, tj. 10 %), Rusko (5 644, tj. 1,8 %) a Moldavsko (4 228, tj. 1,4 %). Pokud se podíváme na počty ekonomicky aktivních cizinců dle dělení na občany EU/EHP a Švýcarska a občany ze třetích

¹⁰⁵ TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. 2011. ref. 85.

¹⁰⁶ HORÁKOVÁ, Milada. 2011. ref. 93.

zemí, zjistíme, že v ČR je větší počet ekonomicky aktivních občanů EU/EHP a Švýcarska, 56 %, než občanů ze třetích zemí, 44 %. Zajímavá je rovněž struktura ekonomicky aktivních cizích státních příslušníků v ČR podle toho, zda jsou zaměstnanci, či zda podnikají. Dle údajů MOP převažují v kategorii cizinci podnikatelé občané třetích zemí, těch je z celkového počtu podnikajících cizinců evidováno 79 % (73 480), zbylých 21 % (19 579) tvoří občané EU/EHP a Švýcarska.¹⁰⁷ Rozdílná situace nastává v případě počtu cizinců zaměstnanců, v této kategorii výrazně převažují občané EU/EHP a Švýcarska, kterých bylo dle údajů MPSV v ČR k roku 2011 71 % (154 560) z celkového počtu zaměstnaných cizinců. Občané třetích zemí se na zaměstnanosti v tomto případě podíleli pouze z 29 %, tedy počtem 63 320.¹⁰⁸ Tabulka 3.3 zobrazuje pět nejpočetnějších národností ekonomicky aktivních cizinců v ČR dle dělení EU/EHP a Švýcarsko a třetí země a dle cizinců podnikatelů a cizinců zaměstnanců.

Tab. 3.3 – Státy s největším počtem podnikajících a zaměstnaných cizinců na území ČR v roce 2011

Cizinci zaměstnanci (217 862 osob, 70 %)		Cizinci podnikatelé (93 059 osob, 30 %)	
Občané EU/EHP a Švýcarska (154 560 osob, 71 %)	Občané třetích zemí (63 302 osob, 29 %)	Občané EU/EHP a Švýcarska (19 579 osob, 21 %)	Občané třetích zemí (73 480 osob, 79 %)
Slovensko (106 425)	Ukrajina (35 250)	Slovensko (11 406)	Ukrajina (33 700)
Polsko (19 718)	Rusko (3 931)	Polsko (1 712)	Vietnam (29 369)
Bulharsko (7 007)	Vietnam (2 776)	Německo (1 636)	Rusko (1 713)
Rumunsko (6 372)	Mongolsko (2 827)	Bulharsko (1 141)	Moldavsko (1 585)
Německo (3 194)	Moldavsko (2 643)	Velká Británie (1 064)	USA (808)

Zdroj: MPSV a MOP, 2012. Vlastní úprava.

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole (viz kap. 2.2.), dle statistik se na světové pracovní migraci nejvíce podílejí mladí muži do 35 let. V České republice měly v roce 2010 na zaměstnanosti cizinců největší podíl osoby ve věku od 25 do 39 let, ty tvořily 63 % všech ekonomicky aktivních cizinců. Co se týká rozdělení ekonomicky aktivních cizinců dle pohlaví, muži v ČR tvořili ve všech věkových kategoriích většinu a to téměř 67 %.¹⁰⁹ Podobné hodnoty mezi počty mužů a žen byly zaznamenány i u kategorií cizinec zaměstnanec a cizinec podnikatel. V případě cizinců zaměstnanců převažovali z 65 % muži, v druhém případě, tedy u cizinců podnikatelů, tvořili většinu, 71 %, rovněž muži.¹¹⁰

¹⁰⁷ Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice, 2011. ref. 101.

¹⁰⁸ Zaměstnávání cizinců za prosinec 2011. ref. 102.

¹⁰⁹ HORÁKOVÁ, Milada. *MEZINÁRODNÍ PRACOVNÍ MIGRACE V ČR: Bulletin č. 26*. Praha: VÚPSV, 2011.

¹¹⁰ Zaměstnanost cizinců podle věkových skupin a pohlaví. MPSV [online]. 2010 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B2/\\$File/141411_t3-14.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B2/$File/141411_t3-14.pdf).

V rámci celostátních statistik, sleduje ČSÚ zaměstnanost cizinců v jednotlivých odvětvích národní ekonomiky. K tomuto sledování slouží tzv. *Odvětvová klasifikace ekonomických činností* neboli CZ-NACE. K počátku roku 2011 bylo podle ČSÚ evidováno na úřadech práce celkem 215 367 zaměstnaných cizinců. Největší část těchto osob, 30,6 %, byla zaměstnána v kategorii C – Zpracovatelský průmysl. Další dvě nejpočetnější kategorie, v nichž cizinci vykonávali ekonomickou činnost, byly F – Stavebnictví (16,5 %) a G – Velkoobchod a maloobchod (11,5 %). S výjimkou stavebnictví převládali v těchto kategoriích občané EU/EHP a Švýcarska. K dalším kategoriím, jež měly alespoň 10 tisíc zaměstnanců jiného státního občanství lze zařadit M – Profesní, vědecké a technické činnosti (6,5 %) a N – Administrativní a podpůrné činnosti (6,4 %).¹¹¹ V roce 2011 pracovalo nejvíce cizinců na pozicích jako řemeslníci a opraváři, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a obsluha strojů a zařízení. Naopak nejméně cizinců pracovalo v armádě či jako kvalifikovaní dělníci. Nejvíce zastávané pracovní profese cizinců byly obsazeny zejména občany Ukrajiny, Rumunska, Mongolska a Moldavska – tzv. levnou pracovní silou.¹¹² Jmenovaní cizinci většinou získávají zaměstnání v těch profesích, u nichž se projevuje dostatek volných pracovních míst z důvodu nezájmu místního obyvatelstva o ně. Příčinou nízké atraktivity pro místní obyvatele je u těchto profesí zejména podprůměrná hodnota mzdy oproti mzdě průměrné.¹¹³

3.1.4. Britové žijící v ČR

Počet občanů Velké Británie, jež jsou evidováni v ČR jako cizí státní příslušníci, dosáhl k listopadu 2011 hodnoty 4 898. Na celkovém počtu cizinců pobývajících v ČR se tak Britové podíleli pouhými 1,2 %, nicméně tento podíl se v čase neustále navyšuje. Od poloviny 90. let 20. století do roku 2004 byl počet Britů žijících v ČR prakticky konstantní, docházelo jen k mírným nárůstům. Po roce 2004 však přišla změna, jak ukazuje Obrázek 3.3, počet Britů evidovaných v Česku začal stoupat. Rok 2004 byl přelomový, jelikož se vstupem ČR do EU se otevřela občanům jak Česka, tak i Velké Británie možnost volně se usadit či migrovat za prací do jiných států EU. Navyšující se počet britských občanů v ČR tak byl jistě podpořen i touto událostí. Mezi lety 2009 a 2010 se evidoval v počtech Britů mírný pokles, který byl zapříčiněn nepříznivou ekonomickou situací v ČR, jež vznikla v důsledku finanční krize ve

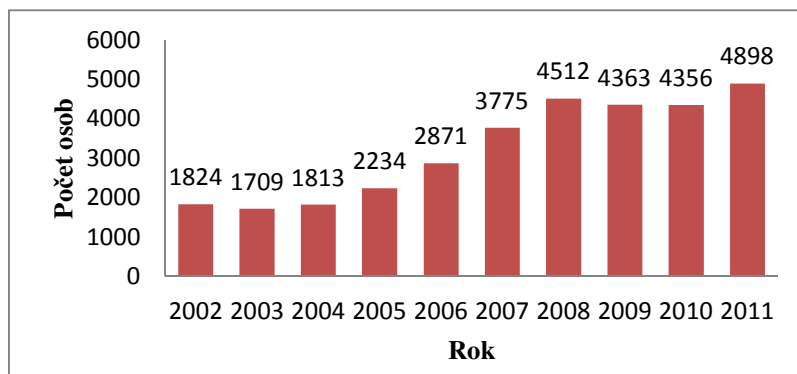
¹¹¹ Počet evidencí na úřadech práce podle секcí CZ-NACE. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79A/\\$File/141411_t3-17.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79A/$File/141411_t3-17.pdf).

¹¹² Počty cizinců podle kategorií KZAM. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039F88B/\\$File/111811p07.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039F88B/$File/111811p07.pdf).

¹¹³ Podíly zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy podle hlavních tříd KZAM. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/95002DE2FC/\\$File/w310911A01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/95002DE2FC/$File/w310911A01.pdf).

světě. Hodnoty z roku 2011 však nasvědčují tomu, že příliv britských imigrantů se se zlepšující se ekonomickou situací v zemi znovu obnovuje.¹¹⁴

Obr. 3.3 – Vývoj počtu občanů Velké Británie v ČR v letech 2002 - 2011

Zdroj: ČSÚ, 2012. Vlastní úprava.

Zaměstnanost Britů v ČR

Situace v zaměstnanosti občanů Velké Británie, ale i zbytku zemí EU/EHP a Švýcarska v Česku prošla v roce 2004 změnami. Do té doby potřebovali všichni tito cizinci, kteří usilovali o zaměstnání v ČR pracovní povolení, od roku 2004, kdy je ČR členem EU/EHP, mají však všichni občané EU/EHP a Švýcarska, tj. i Britové, v rámci vnitřního trhu volný přístup na český trh práce. Jednoduše řečeno nepotřebují žádné povolení k tomu, aby mohli být v Česku zaměstnáni či aby mohli založit podnikání.

Z celkového počtu Britů žijících v ČR jich bylo v roce 2011 ekonomicky aktivních téměř 75 %. Pokud nahlédneme na počty pracujících Britů v ČR (viz Tab. 3.4), zjistíme, že většina z nich (2 590 osob, tj. 71 %) měla v roce 2011 status cizinec zaměstnanec, byla tedy zaměstnána v soukromé či státní sféře. Naopak počet Britů, kteří v Česku podnikají, byl podstatně nižší. Z celkového počtu pracujících Britů (3 654), se jich zabývalo v roce 2011 podnikatelskou činností méně než 30 % (1 064).¹¹⁵

Zaměstnanost Britů v ČR vykazuje od roku 2004 vzestupný trend, údaje v Tabulce 3.4 to dokládají. Mezi lety 2004 a 2005 narostl počet ekonomicky aktivních Britů v ČR o 450 osob a od té doby jejich počet každoročně narůstá v průměru o 325 osob. Zajímavé je, že i když mezi lety 2009 a 2010 klesl počet celkově žijících Britů v ČR v důsledku světové finanční krize, na zaměstnanost to vliv nemělo. Počet zaměstnaných Britů se dokonce i

¹¹⁴ Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2010. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf).

¹¹⁵ Zaměstnanost cizinců podle státního občanství; 2000-2011 (31. 12.). ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/\\$File/c05s83t.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/$File/c05s83t.pdf).

v tomto období stále navyšoval.¹¹⁶ Vysvětlením této situace může být fakt, že Britové v ČR pracují či podnikají v relativně na ekonomických výkyvech méně závislých odvětvích, oproti například Ukrajincům či Mongolům, kteří mnohdy zastávají pozice v sezónních či v dělnických profesích, jež jsou závislé na výkonu ekonomiky, respektive počtu zakázek.

Tab. 3.4 – Občané Velké Británie pracující v ČR mezi lety 2003 - 2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Cizinci zaměstnanci	741	1119	1589	1804	2075	2177	2382	2590
Cizinci podnikatelé	520	592	578	656	779	886	955	1064
Pracující cizinci celkem	1261	1711	2162	2460	2854	3043	3337	3654

Zdroj: ČSÚ a MPSV, 2012. Vlastní úprava.

3.2. Pracovní migrace v rámci Velké Británie

Tato kapitola představuje pracovní migraci ve Velké Británii jako fenomén, který zemi ovlivňuje již po několik desetiletí. Úvodem jsou shrnuty historické události, jež s imigrací do Velké Británie souvisí, rovněž je nastíněna současná situace v oblasti migrace. Další subkapitoly se zaměřují výhradně na pracovní imigranty ze zemí Evropské unie, kteří v Británii pobývají. Zvláštní pozornost je věnována pracovním imigrantům ze zemí střední a východní Evropy, kteří do Velké Británie začali migrovat ve velkém měřítku zejména po roce 2004. V závěru jsou shrnuty důsledky pracovní migrace ve Velké Británii. V rámci kapitoly bylo použito různých pojmenování Velké Británie (Británie, Spojené království) pouze ze stylistických důvodů.

3.2.1. Komplexní náhled na migraci ve Velké Británii

Při porovnávání statistických dat dochází často k chybám, které pramení z různého chápání pojmu cizinec. Britské statistické výkazy evidují dva typy cizinců – osoby podle země, ve které se narodily a osoby podle národnosti. V některých případech je národnost totožná se zemí narození, jindy je však určována podle národnosti rodičů a ne místa narození. Jelikož migrace ve Velké Británii má dlouholetou tradici a žijí tam migranti mnoha národností již po několik generací, bude v této kapitole (kap. 3.2.1.) dvojí odlišení cizinců bráno v potaz.

Velkou Británii lze pro její národnostní heterogenitu přirovnat k pověstnému „tavícímu se kotlíku“. V zemi se eviduje devatenáct početně významných skupin obyvatel,

¹¹⁶ Zaměstnanost cizinců podle státního občanství 2002-2009. ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/\\$File/c05s83t.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/$File/c05s83t.pdf).

kteřé jsou původem jiné národnosti než britské. Podle údajů Národního statistického úřadu (dále jen OfNS) dosahovala britská populace v červnu 2011 počtu 61,56 milionů, z čehož cizinci podle země narození představovali 7,35 milionů, tedy téměř 12 % celkové populace.¹¹⁷ Británie se tak řadí v rámci EU na třetí místo za Německo a Francii, co se týká počtu osob žijících v zemi, podle země narození.¹¹⁸ Důvody pro tuto národnostní bohatost jsou v případě Británie z velké části historické.

Spojené království jakožto světová velmoc ovládalo od 16. do poloviny 20. století podstatnou část světa. Jeho vliv byl nejen ekonomický a vojenský, ale rovněž kulturní. Po roce 1945, kdy se Britské impérium rozpadlo, se občané jeho bývalých kolonií, respektive nových svobodných států, často uchýlovali k imigraci do Británie. Bylo tomu jednak díky kulturním vazbám, ale také kvůli politické či ekonomické situaci v jejich zemích. Británii po válce scházela pracovní síla, ve snaze zaplnit volná pracovní místa bylo přistoupeno k velmi liberální migrační politice. Příliv imigrantů byl však neočekávaně velký, a proto došlo v 60. letech 20. století ke snahám o regulaci imigrace prvními zákony.¹¹⁹ Od té doby byly přijety další zákony, které nastavují pravidla pro imigraci do země.¹²⁰ Faktem však zůstává, že i přes tato omezení patří mezi početné skupiny osob, které v Británii žijí, ale nenarodily se tam, obyvatelé bývalých kolonií jako Indie, Pákistán, Jamajka či Bangladéš (viz Tab. 3.5).

Významnou roli v počtu obyvatel, kteří nebyli narození v Británii, avšak žijí tam, hrají Irové. Z historického hlediska je Irsko spíše chudší zemí, ze které obyvatelé odcházeli. Nejčastějšími cílovými zeměmi Irů byly bohatší státy jako USA a Británie. V případě Británie je emigrace ze strany Irů do této země pozorovatelná i v dnešní době. Irům k emigraci do Británie, často i dojíždčkové, napomáhá tzv. Společný cestovní prostor (*Common Travel Area*), jež umožňuje cestování mezi Irskem, Británií a přilehlými ostrovy bez pasových kontrol.¹²¹ Rovněž je třeba připomenout, že v poválečném období byl v Británii zaznamenán příliv většího počtu imigrantů z války zničené Evropy, jednalo se zejména o Němce, Italy a

¹¹⁷ Population by Country of birth and Nationality July 2010 to June 2011. *Office of National Statistics* [online]. 2011 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z:

<http://www.ons.gov.uk/ons/taxonomy/index.html?nscl=Population+by+Nationality+and+Country+of+Birth>.

¹¹⁸ VASILEVA, Katya. Population and social conditions. Eurostat - Statistics in focus 34/2011 [online].

2011 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-034/EN/KS-SF-11-034-EN.PDF.

¹¹⁹ Brave New World: Postwar immigration. *The National Archives* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.nationalarchives.gov.uk/pathways/citizenship/brave_new_world/immigration.htm.

¹²⁰ Commonwealth Immigration control and legislation. *The National Archives* [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/commonwealth-immigration-control-legislation.htm>.

¹²¹ Common Travel Area. *Citizens information* [online]. 2012 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://www.citizensinformation.ie/en/moving_country/moving_abroad/freedom_of_movement_within_the_eu/common_travel_area_between_ireland_and_the_uk.html.

Poláky. Ti vytvořili efektivní migrační síť, jež jsou dnes hojně využívány zejména Poláky k pracovní migraci.¹²²

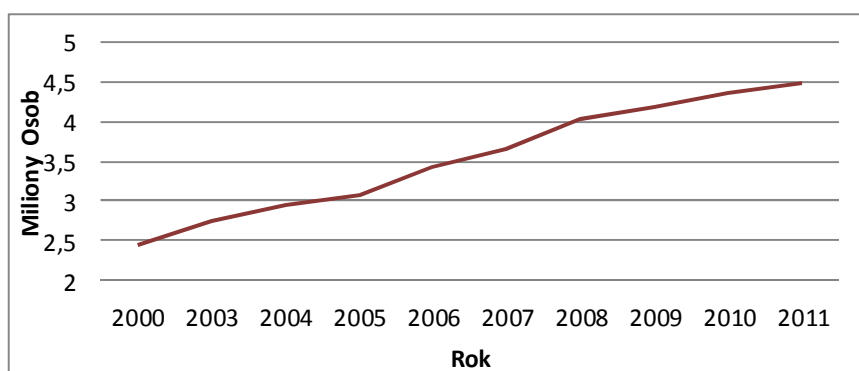
Tab. 3.5 – Státy s největším počtem občanů ve Velké Británii k červnu 2011, v tis.

Cizinci žijící v Británii podle země narození	Cizinci žijící v Británii podle národnosti
Indie 694	Polsko 619
Polsko 587	Irsko 360
Pákistán 442	Indie 332
Irsko 407	Pákistán 164
Německo 295	USA 138

Zdroj: Office for National Statistics, 2011. Vlastní úprava.

Pokud se podíváme na Británii z pohledu počtu osob podle národnosti, jež v zemi žijí, zjistíme, že se jejich celkový počet oproti cizincům podle země narození liší. K červnu 2011 žilo podle odhadů OfNS ve Spojeném království okolo 4,66 milionů cizinců podle národnosti. Z čehož cizinci (občané) ze třetích zemí, jichž bylo evidováno 2,48 milionů, tedy 53 %, převyšovali občany z EU, jejichž počet dosahoval 2,18 milionů, tj. 47 %. Obrázek 3.4 ukazuje, že počet cizinců v zemi od roku 2000 kontinuálně roste. Mezi nejpočetnější cizince podle národnosti se v Británii řadí Poláci, Irové a Indové¹²³ (viz Tab. 3.5).

Obr. 3.4 – Vývoj počtu cizinců (podle národnosti) ve Velké Británii v letech 2001 – 2010, v mil. osob

Zdroj: Eurostat, 2011. Vlastní úprava.

¹²² Brave New World. ref. 119.

¹²³ Population by Country of birth and Nationality, ref. 117.

3.2.2. Občané EU ve Velké Británii

Velká Británie, která je členem EU od roku 1973, má povinnost řídit se právem Unie. I když postoj většiny britské veřejnosti a pravicových politiků k EU nebyl nikdy moc pozitivní, je Británie, co se týká imigrace a volného pohybu občanů EU, jednou z nejotevřenějších zemí. Důkazem toho je i fakt, že jako jedna z mála zemí nezavedla v roce 2004, kdy přistoupily k EU státy střední a východní Evropy (dále jen EU-8), přechodná opatření vůči pracovním imigrantům z těchto zemí. Na jednu stranu se tak Británie díky svému liberálnímu přístupu stala častým cílem imigrantů ze zemí EU-8. Bylo to právě rozšíření EU, které stálo, za největšími pohyby obyvatel uvnitř Unie a Británie, jakožto anglický mluvící země těžila z velkého počtu příchozí vzdělané pracovní síly, ale také potřebných méně kvalifikovaných pracovníků. Na druhou stranu se často argumentuje, že Británie ztratila přílivem takového množství cizinců část své kulturní identity.¹²⁴ Rozmístění imigrantů ze zemí EU je totiž s výjimkou Londýna a jihovýchodní Anglie téměř rovnoměrné po celé zemi, což nebylo před rokem 2004 obvyklé (viz Příloha č. 1). Hlavními centry imigrantů byly tehdy vesměs velké městské aglomerace, dnes jsou to i vesnické oblasti a malá města.¹²⁵

Imigranti z EU, jak již bylo řečeno výše, žijí v Británii po několik generací. V minulosti v zemi pobývali tito cizinci hlavně na bázi určitých povolení, s tím jak byl spuštěn evropský vnitřní trh, však povinnost povolení k pobytu či práci odpadla a počty imigrantů se začaly navyšovat. Nejčastějšími imigranty ze zemí EU-15 byli občané států Irska, Německa, Francie a jižní Evropy.¹²⁶ Trendem posledních let je však snižování počtu imigrantů ze zemí EU-15, zejména pak z Irska (viz Tab. 3.6). Je třeba říci, že počty příchozích imigrantů ze států EU-15 do Británie jsou dnes podstatně nižší, než ty, vztahující se k imigrantům ze států EU-8, což je způsobeno hlavně odlišnou životní úrovní v jednotlivých státech Unie.

Přistoupení zemí EU-8 v roce 2004 k Evropské unii vedlo podle Migration Observatory k podstatnému zvýšení přílivu migrantů z EU do Velké Británie. Průměrný roční příliv celkové dlouhodobé mezinárodní migrace dosahoval mezi lety 2004 – 2010 téměř 170 000 osob, mezi lety 1997 – 2003 to pro srovnání bylo pouze 67 000 osob.¹²⁷ Před rokem 2004 se očekávalo, že počty imigrantů, jež přijdou do země z nově přistoupivších zemí, budou

¹²⁴ O'DRISCOLL, James. *Britain for learners of English*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, 224 s.

¹²⁵ Share of Population without British Citizenship. *The Migration Observatory* [online]. 2010 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://migrationobservatory.ox.ac.uk/data-and-resources/maps/share-population-without-british-citizenship-2010>.

¹²⁶ Population by Country of birth and Nationality. ref. 117.

¹²⁷ Migration Flows of A8 and Other EU Migrants. *The Migration Observatory* [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://migrationobservatory.ox.ac.uk/briefings/migration-flows-a8-and-other-eu-migrants-and-uk>.

nižší. Jak uvádí Ed Miliband, lídr Labouristické strany, vláda proto tehdy nepřistoupila k opatřením, která by imigrační toky omezovala.¹²⁸ Dnes v zemi žije 2,18 milionů občanů EU, z čehož více jak 45 % je jich původem ze zemí EU-8.¹²⁹ Nárůst imigrantů ze zemí EU-8 byl od roku 2001 do června 2011 obrovský, největší téměř 30násobný je u občanů Litvy, 14násobný u občanů Lotyšska a 11násobný u občanů Slovenska. Absolutně nejvyšší počet občanů států EU-8 žijících v Británii je pak z Polska, Litvy či Slovenska (viz Tab. 3.6).

Tab. 3.6 – Státy EU s největším počtem imigrantů ve Velké Británii v letech 2001 a 2011, v tis.

Počet imigrantů z EU15 v roce 2001 a 2011			Počet imigrantů z EU8 v roce 2001 a 2011		
Země	2001	2011	Země	2001	2011
Irsko	534	360	Polsko	61	619
Francie	96	128	Litva	4	118
Itálie	108	125	Slovensko	5	56
Německo	96	119	Lotyšsko	4	55
Španělsko	55	66	Maďarsko	13	41
Švédsko	22	33	ČR	12	31

Zdroj: vlastní zpracování, Sčítání lidu 2001 a OfNS

V roce 2007 přistoupily k Unii další dva členské státy Bulharsko a Rumunsko (dále jen EU-2). Jelikož tyto země patří mezi nejhudší v celé EU, byla vůči nim ve snaze zamezit masivní ekonomické migraci levné pracovní síly stanovena ze strany Británie pracovní omezení.¹³⁰ I přes tuto skutečnost se eviduje, že ve Spojeném království žije a pracuje na 84 tisíc Rumunů a 47 tisíc Bulharů, většinou s pracovním povolením či na bázi výběrových programů pracovní síly.¹³¹

Legislativní podmínky pro občany EU pracující ve Velké Británii

Právo volného pohybu osob platí v případě Velké Británie pro všechny občany členských států EU/EHP a Švýcarska bez rozdílů. Jelikož však země není součástí Schengenského prostoru, jsou všichni cizinci, respektive občané EU/EHP a Švýcarska povinni při vstupu na území Spojeného království prokázat svou totožnost. Tyto kontroly,

¹²⁸ Video: Miliband - 'Immigration hit wages'. *The Independent* [online]. 2011 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/video-miliband--immigration-hit-wages-2228320.html>

¹²⁹ Migration Flows of A8 and Other EU Migrants. ref. 127.

¹³⁰ Bulgarian and Romanian nationals. *UK Border Agency* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/bulgaria-romania/>.

¹³¹ Population by Country of birth and Nationality. ref. 117.

kteří jsou zajišťovány agenturou *UK Border Agency*, slouží primárně jako ochrana před nelegální migrací, ale také jako zdroj informací o tom, kdo do země vstupuje.

V případě, že se imigranti vstupující do Británie chystají v zemi vykonávat ekonomickou činnost, tj. být zaměstnán či podnikat, situace již není tak jednoznačná. Británie uplatňuje právo na volný pohyb pracovníků v plném rozsahu pro všechny členské státy EU/EHP a Švýcarsko kromě Bulharska a Rumunska. Občané těchto států musí v případě výkonu ekonomické činnosti v zemi požádat o pracovní povolení.¹³²

Výjimkou byli do dubna 2011 rovněž občané států EU-8. Pracovní migranti z těchto zemí měli sice od května 2004 volný přístup na britský pracovní trh, avšak po získání zaměstnání ve Velké Británii (do jednoho měsíce) se museli zaregistrovat v programu *Work Registration Scheme* (dále jen WRS). Této povinnosti se vyhnuli pouze ti občané států EU-8, jež v Británii pracovali před rokem 2004 déle než dvanáct měsíců a ti, kteří měli v úmyslu v zemi podnikat. Účelem registrace ve WRS byl monitoring pracovních migrantů z nově přistoupivších zemí střední a východní Evropy. Za období realizace projektu WRS od května 2004 do dubna 2011 tak Británie získala kompletní přehled o pracovních migraitech ze zemí EU-8.¹³³ Nevýhodou je, že výsledky projektu zachycují jen imigranty při jejich prvním vstupu do země a neberou v potaz reemigraci a opětovnou migraci, která je u imigrantů ze zemí EU-8 velmi častá. I přes tyto skutečnosti zůstávají údaje programu WRS téměř jedinými souhrnnými doklady o ekonomické aktivitě občanů ze zemí EU-8 v Británii.¹³⁴ Od 30. dubna 2011, kdy WRS skončil, se již pracovní pohyby občanů států EU-8 v Británii samostatně nesledují a podléhají stejným podmínkám, které platí pro všechny občany ze zemí EU/EHP a Švýcarska. Nejnovější údaje proto nejsou dostupné.

3.2.3. Pracovní migrace občanů EU do Velké Británie

Pracovní migrace občanů EU-27, respektive EU-26, EHP a Švýcarska je velmi obtížně zjištělná, jelikož většina unijních migrantů, jež míří v dnešní době do Británie za prací, nemá povinnost tuto skutečnost hlásit. Určitou představu o počtu pracovních migrantů je možno získat z databáze Ministerstva práce a penzí (dále jen DWP), kde by se každý nově příchozí imigrant, který získal v Británii zaměstnání, měl zaregistrovat. Registrací získá celoživotní číslo národního pojištění (*National Insurance Number*, dále jen NINO), které slouží jako

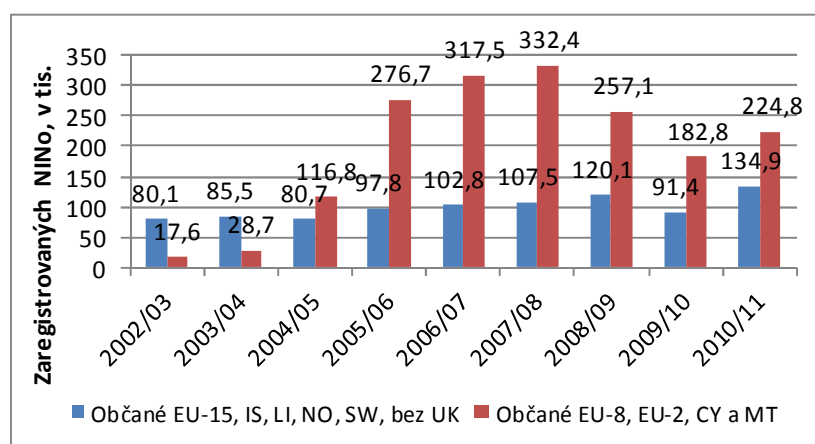
¹³² European nationals. *UK Border Agency* [online]. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/>.

¹³³ Work Registration Scheme. *Global Visas* [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: http://www.globalvisas.com/uk_immigration/worker_registration_scheme.html.

¹³⁴ BLACK, Richard. *A continent moving west?: EU enlargement and labour migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010.

identifikace pracovníka při platbě daní či při uplatňování nároku na sociální dávky. Údaje z této registrace však jen dokládají přibližný počet pracovních migrantů v zemi, jelikož ne všichni migranti se zaregistrují, tj. pracují ilegálně a navíc, NINo zůstává pracujícím migrantovi i po opuštění země, nebere se tak v úvahu reemigrace.¹³⁵ Podle údajů databáze DWP si v Británii mezi lety 2002/03 - 2010/11 zaregistrovalo NINo, tedy začalo na britském území pracovat či podnikat, 766 tisíc občanů zemí EU/EHP a Švýcarska bez států, jež přistoupily k Unii od roku 2004. V případě států EU-8, EU-2, Kypru a Malty činil počet těchto registrací za stejné období 1 754 400. Jak je patrné z Obrázku 3.5, počet nově registrovaných pracovních imigrantů v Británii dosahoval maxima mezi lety 2007/08 a 2008/09. V následujících letech naopak poklesl v důsledku celosvětové finanční krize.

Obr. 3.5 – Počet pracovníků EU/EHP a Švýcarska s registrací NINo v letech 2002/03 – 2010/11, v tis.

Zdroj: Department of Work and Pensions, 2011. Vlastní úprava.

Největší pokles registrací byl zaznamenán zejména u občanů států EU, jež přistoupily k Unii od roku 2004, což napovídá, že pracovní migrace občanů států EU-8 je do velké míry ovlivněná ekonomickou situací v cílové zemi.¹³⁶ Se zlepšením hospodářských poměrů v roce 2010/2011 začal opět narůstat i počet nových registrací NINo u obou skupin občanů států EU. Absolutně nejvyšší počet registrací NINo byl od roku 2004 každoročně podaný občany Polska. Za zmínku stojí rovněž více jak 70% nárůst počtu podaných přihlášek do NINo v roce

¹³⁵ Applying for a National Insurance number. *DirectGov* [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.direct.gov.uk/en/MoneyTaxAndBenefits>.

¹³⁶ BLACK, Richard. 2010. ref. 134.

2010/11 u občanů Španělska a Litvy oproti roku 2009/10, což bylo způsobeno v důsledku extrémně vysoké míry nezaměstnanosti v těchto zemích.¹³⁷

V případě pracovních imigrantů ze zemí EU-8 lze získat nejpráhlednější údaje o jejich aktivitách v Británii z databáze WRS. Nicméně ani v tomto případě údaje nereflektují realitu přesně, jelikož registrace je povinná u zaměstnání, která trvají déle než jeden měsíc. Eliminuje se tak sezónní krátkodobá migrace. Navíc do registrace rovněž nejsou zahrnuty osoby samostatně výdělečně činné. Před rozšířením Unie o země EU-8 se předpokládalo, že imigrace za prací do Velké Británie se díky rozšíření navýší o 5 až 13 tisíc osob ročně. Již v prosinci 2004 se však ukázalo, že tyto předpoklady byly značně podhodnoceny. Od května do prosince se do programu WRS zaregistrovalo 116,8 tisíc osob.¹³⁸ Dle Kaźmierkiewiczze byl počet těchto registrací tak vysoký i proto, že mnoho do té doby ilegálních pracovníků ze zemí EU-8, jenž v Británii pobývali, se zaregistrovalo za účelem zisku legálního pracovního statusu.¹³⁹ Nicméně jak ukazuje Obrázek 3.6, počet registrací do WRS, tedy počet občanů zemí EU-8 přicházejících do Británie za prací, rostl v následujících letech ještě mnohem rychleji. Vůbec největší nárůst počtu přicházejících občanů ze zemí EU-8 byl zaznamenán v roce 2006, téměř 216 tisíc. V dalších letech měly počty nově registrovaných pracovníků oproti roku 2006 sestupnou tendenci. Dle oficiálních statistik se od května 2004 do dubna 2011 v rámci programu WRS zaregistrovalo v Británii 1 134 711 pracovních migrantů ze zemí EU-8.¹⁴⁰

Pracovní migranti ze zemí EU-8 ve Velké Británii

Pracovní migranti ze zemí EU-8 tvoří v současné době velkou část všech imigrantů ve Velké Británii. Dá se říci, že od roku 2004 jejich počet v zemi neustále narůstá. Neobvyklá situace nastala pouze v roce 2009, kdy se v důsledku zhoršení hospodářské situace v zemi a devalvace libry počet příchozích migrantů ze zemí EU-8 snížil a přiblížil se tak počtu migrantů, jež zemi opustili. Celkové migrační saldo v případě migrantů ze zemí EU-8

¹³⁷ Statistical Bulletin: National Insurance Number Allocations to Adult Overseas Nationals Entering the UK. *Department of Work and Pensions* [online]. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: http://statistics.dwp.gov.uk/asd/asd1/niall/nino_allocations_aug11.pdf.

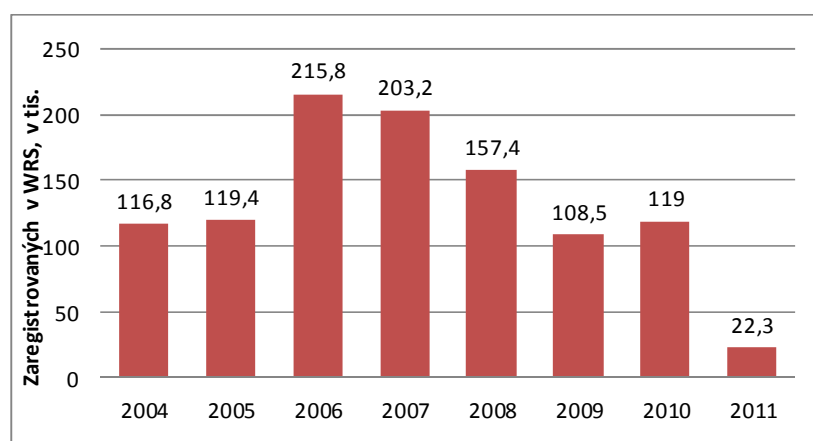
¹³⁸ European Economic Area data tables Immigration Statistics. *Home Office* [online]. 2012 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.homeoffice.gov.uk/publications/science-research-statistics/research-statistics/immigration-asylum-research/immigration-tabs-q4-2011/eea-q4-2011-tabs>.

¹³⁹ KAŻMIERKIEWICZ, Piotr. *The Polish experience in controlling illegal migration: lessons for EU candidates and neighbours*. Warsaw: Institute of Public Affairs, 2007.

¹⁴⁰ European Economic Area data tables Immigration Statistics. ref. 138.

nicméně zůstalo kladné.¹⁴¹ Jak již bylo zmíněno, největší podíl na pracovní migraci ze zemí EU-8 mají ve Velké Británii imigranti z Polska. Od května 2004 do dubna 2011 jich do země přišlo za práci téměř 706 tisíc, což představuje celých 62 % pracovních imigrantů ze zemí EU-8. Za Poláky dále figurovali zejména Litevci s počtem 124,8 tisíc (11 %) pracovních registrací a Slováci s 109,5 tisíci (9,6 %) registrací. Nejmenší počet registrací byl evidován u Slovinců, 1 179 (0,1 %). Co se týká občanů České republiky, těch bylo za dané období v Británii registrováno 48,3 tisíc, což představuje přibližně 4,3 % z celkového počtu pracovních imigrantů ze zemí EU-8.

Obr. 3.6 – Počty pracovních migrantů ze zemí EU-8 zaregistrovaných v programu WRS od 5/2004 do 4/2011, v tis.

Zdroj: Home Office, 2011. Vlastní úprava.

Z údajů databáze WRS dále vyplývá, že nejčastějšími pracovními imigranty ze zemí EU-8, jež do Británie ve sledovaném období přišli, byli lidé ve věku od 18 do 34 let. Z celkového počtu pracovních imigrantů představovali téměř 80 %. V případě diferenciaci podle pohlaví převažovali s 55 % nad ženami muži.¹⁴² Jak uvádí Kaźmierkiewicz, zamýšlená délka pobytu pracovních imigrantů ze zemí EU-8 je obvykle krátkodobá, což ostatně dokazují i data z WRS.¹⁴³ V době registrace do programu WRS uvedlo v průměru 60 % imigrantů, že období, po které hodlají v Británii vykonávat ekonomickou činnost, nepřesáhne tři měsíce. Naopak pouze 25 % nově registrovaných se vyjádřilo, že by v Británii rádi zůstali déle než dva roky. Údaje o zamýšlené délce pobytu v mnoha případech neodpovídají skutečnosti,

¹⁴¹ Migration Statistics Quarterly Report February 2012. *Office for National Statistics* [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/february-2012/msqr.html#tab-2--Who-is-Migrating-to-and-from-the-UK--Migration-by-Citizenship>.

¹⁴² European Economic Area data tables Immigration Statistics. ref. 138.

¹⁴³ KAŻMIERKIEWICZ, Piotr. 2007. ref. 139.

jelikož reálná doba pobytu se odvíjí podle získaného zaměstnání a ekonomické situace jednotlivých migrujících osob.¹⁴⁴

Nejčastějším důvodem k migraci do Velké Británie byl po dlouhou dobu zisk zaměstnání. Ke konci roku 2009 se však nečekaně navýšil počet migrujících osob za studiem. V současné době je tak se stále přibývajícím počtem nově příchozích cizinců hlavním důvodem k migraci studium.¹⁴⁵ Za období od května 2004 do dubna 2011 nejvíce pracovních imigrantů ze zemí EU-8, téměř 43 %, vykonávalo zaměstnání v sektoru administrativních prací, obchodu a managementu. Mezi další sektory, ve kterých převažovali migranti ze zemí EU-8, patřilo pohostinství a hotelnictví či zemědělství. Naopak nejméně pracovních míst bylo obsazeno ve státní správě, zejména na úřadech a v právnických oborech.¹⁴⁶

3.2.4. Důsledky pracovní migrace občanů ze zemí EU-8

Migrace takového měřítka, jíž je Velká Británie vystavena s sebou nese velké množství pozitivních i negativních důsledků. S přistoupením zemí bývalého sovětského bloku k Evropské unii a s novou vlnou imigrace, kterou toto rozšíření vyvolalo, se imigranti v Británii stali celonárodním tématem.

Nejčastěji diskutovaným tématem je vliv pracovních imigrantů na výši mezd a volná pracovní místa. Dle veřejných mínění si většina Britů myslí, že příliv levné pracovní síly „z východu“ má za následek snižování mezd v určitých profesích a nedostatek pracovních míst pro původní obyvatele. Významné studie však prokázaly, že pokud jsou imigranti placeni v rozumné míře, tj. dle stanovených hodnot pro minimální mzdu, nepředstavují ohrožení pro živobytí či pracovní příležitosti rodilých Britů.¹⁴⁷ Dle ekonomů neexistuje žádný důkaz, že příchodem migrantů ze zemí EU-8 se zhoršily podmínky na pracovním trhu pro rodilé Brity. Stanovisko vydané Bank of England naopak uvádí, že současná migrace pracovníků z EU do Británie hraje významnou roli v zaplňování volných pracovních míst.¹⁴⁸ Dle odhadů bylo v roce 2004 v Británii 650 tisíc volných či těžce obsaditelných pracovních míst, která se postupně díky migraci z EU zaplnila. V případě, že migranti mají určitý vliv na nedostatek volných pracovních míst pro rodilé Brity, jedná se zejména o místa, o která mají v

¹⁴⁴ BLACK, Richard. 2010. ref. 134.

¹⁴⁵ Migration Statistics Quarterly Report February 2012. ref. 141.

¹⁴⁶ European Economic Area data tables Immigration Statistics. ref. 138.

¹⁴⁷ BLACK, Richard. 2010. ref. 134.

¹⁴⁸ Migrant impact on UK jobs and wages not harmful, says study. *The Guardian* [online]. 2009 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/uk/2009/feb/26/immigration-eastern-europe-jobs>.

ekonomicky nepříznivých časech zájem obyvatel s nízkou úrovní vzdělání. Tento jev se však projevuje spíše na lokální úrovni než v celostátním měřítku.¹⁴⁹

Imigranti ze střední a východní Evropy jsou známí pro svou pracovitost. V mnoha případech dochází k tomu, že vykonávají ta zaměstnání, o která Britové nemají zájem. Vliv imigrantů na pracovním trhu je tak značný, že v případě, že by v určitých odvětvích, zejména ve zpracovatelském průmyslu, nepracovali imigranti, muselo by dojít k zavření některých podniků.¹⁵⁰ Je třeba říci, že imigranti ze států EU-8, zejména pak z Polska, se od roku 2004 dokonale přizpůsobili britskému trhu. V každém větším městě existují obchody, jež prodávají polské potraviny či firmy s polskými vlastníky, které produkují výrobky pro spotřebu polské komunity. Navíc téměř veškerá úřední oznámení ve veřejných budovách a na prostranstvích jsou psána mimo jiné i v polštině. S masivním počtem imigrantů na lokální úrovni však souvisí rovněž nátlak na místní služby. Často dochází k tomu, že v důsledku velkého přílivu imigrantů do určité oblasti vznikne kritický nedostatek volných míst k bydlení či ve školách.

Obavou z rozšíření EU bylo do jisté míry i zneužívání britských sociálních dávek imigranty ze zemí EU-8. Předpovědi tzv. sociální turistiky se však nepotvrdily. Mezi imigranty ze střední a východní Evropy pobírají dávky v nezaměstnanosti asi jen 4 %, což je mnohonásobně nižší hodnota než například u imigrantů z Turecka či Somálska. Míra zaměstnanosti imigrantů ze zemí EU-8 je v Británii dokonce o něco málo vyšší než míra zaměstnanosti u rodilých Britů.¹⁵¹

Pracovní migrace do Velké Británie, ale i do jiných států má rovněž určité vlivy na emigrační země. V případě zemí EU-8, ze kterých občané odcházejí za lepším životním standardem či kariérou, jsou tyto vlivy nejpatrnější v Polsku a v Litvě. Od roku 2004 se eviduje největší odliv aktivní pracovní síly do zahraničí zejména ze strukturálně postižených regionů. Tyto regiony se vyznačují vysokou mírou nezaměstnanosti a často nízkou úrovní mzdy. Tím, že mladá a mnohdy vysoce vzdělaná pracovní síla dá přednost zahraničí před svým domácím regionem, se situace v emigrační zemi zhoršuje. Ve strukturálních regionech dochází k absenci kvalifikovaných pracovníků, ale také k ekonomickým ztrátám. Snahou mnoha představitelů těchto regionů je tak přilákat emigranty zpět domů.¹⁵² S emigrací domácí pracovní síly do zahraničí rovněž souvisí zpětný příliv remitancí. Eviduje se, že do zemí EU-8 je každoročně posláno z Británie okolo 1 až 2 % HDP finančních prostředků, ve

¹⁴⁹ KAŻMIERKIEWICZ, Piotr. 2007. ref. 139.

¹⁵⁰ White. 2008. ref. 41.

¹⁵¹ KAŻMIERKIEWICZ, Piotr. 2007. ref. 139.

¹⁵² White. 2008. ref. 41.

formě remitancí.¹⁵³ Tyto prostředky tak alespoň částečně kompenzují ztráty, které emigrace způsobuje.

4. Zhodnocení stávající situace včetně doporučení

Obsahem této kapitoly je vyhodnocení dotazníkového šetření, které je zaměřeno na vnímání pracovních migrantů a pracovní migrace veřejností. V závěru je zhodnocena současná situace na poli pracovní migrace ve Velké Británii a České republice s použitím výsledků dotazníkového šetření.

4.1. Dotazníkové šetření na téma – Postoje a míra náchylnosti veřejnosti k pracovní migraci

Pozice občanů České republiky jako potenciálních pracovních migrantů se v průběhu posledních 10 let výrazně proměnila. Tím, že se Česká republika začlenila v roce 2004 do Evropské unie, se občanům ČR otevřela cesta k relativně snadnému získání zaměstnání v jiných členských státech EU/EHP či ve Švýcarsku. Se vstupem do EU souvisí rovněž navýšení počtu cizinců v České republice. Nárůst migračních trendů v zemi tak s jistou určitostí ovlivnil postoje Čechů k imigrantům a k emigraci.

V letech 2003 a 2004 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR (dále jen CVVM) několik průzkumů týkajících se zájmu obyvatel o pracovní migraci. Z výsledků vyplynulo, že pouze malé procento respondentů (12 %) uvažuje o migraci za prací do zahraničí. Oproti stejnému průzkumu, jenž byl proveden v roce 2003, však došlo k navýšení počtu respondentů, kteří uvažují o zahraničně-pracovní migraci, o celou polovinu.¹⁵⁴ S jistou pravděpodobností se tak dá předpokládat, že myšlenku migrace za prací do zahraničí zvažuje od roku 2004 stále více obyvatel ČR. Jelikož jednou z nejčastěji vybíraných cílových zemí pro pracovní migraci byla Velká Británie, je dotazníkové šetření uvedené v této práci zaměřené nejen na postoje Čechů k pracovním migrantům, ale také na potenciální pracovní migraci obyvatel ČR do Velké Británie.

4.1.1. Definování cílů průzkumu a cílové skupiny

Cílem průzkumu uvedeného v této práci je odhalit postoje občanů České republiky k zahraničně-pracovním migrantům, jež v zemi žijí, ale také zjistit míru náchylnosti české

¹⁵³HARRISON, Edward. Remittances to Eastern Europe to slow dramatically. *EconoMonitor* [online]. 2009 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.economonitor.com/blog/2009/03/remittances-to-eastern-europe-to-slow-dramatically/>.

¹⁵⁴HORÁKOVÁ, Naděžda. Zájem obyvatel ČR o práci v zahraničí. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2005 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100441s_eu50124.pdf.

veřejnosti k pracovní migraci do zahraničí. Součástí vyhodnocení průzkumu je potvrzení, případně vyvrácení hypotézy, jež je uvedena v úvodu. Otázky v dotazníkovém šetření byly po poradě s paní doktorkou Monikou Mynarzovou sestaveny tak, aby jimi bylo možné zachytit vnímání migrace a migrantů respondenty, ochotu migrovat za prací či důvody, které by respondenty motivovaly nebo jim naopak bránily migrovat za prací.

Výběr cílové skupiny nepodléhal žádným specifickým kritériím. Všichni dotazovaní jsou obyvateli Moravskoslezského kraje ve věku od 18 do 66 let.

4.1.2. Sběr a zpracování dat

Dotazník (viz Příloha č. 2), který je základem informací zpracovaného šetření, se skládá z 16 otázek, jež jsou tematicky zaměřeny přímo na problematiku migrace a 4 demografických otázek, s jejichž pomocí byly zjištěny osobní charakteristiky respondentů jako pohlaví, věk, rodinný stav či úroveň dosaženého vzdělání. Dotazník byl respondentům k vyplnění předán jak v tištěné, tak i v elektronické podobě.

Samotný sběr dat probíhal během dubna 2012 a zúčastnilo se ho celkem 110 respondentů. Výsledný počet vyplněných dotazníků, které byly zařazeny do zpracování, je však 104. Z důvodu nesprávného či neúplného vyplnění muselo být totiž vyeliminováno 6 dotazníků.

Vyhodnocení dotazníků předcházelo převedení získaných informací do číselné podoby a jejich zanesení do datové matice. Datová matice následně posloužila jako zdroj údajů pro analýzu získaných informací. Ke zpracování a vyhodnocení všech údajů bylo použito programu Microsoft Excel.

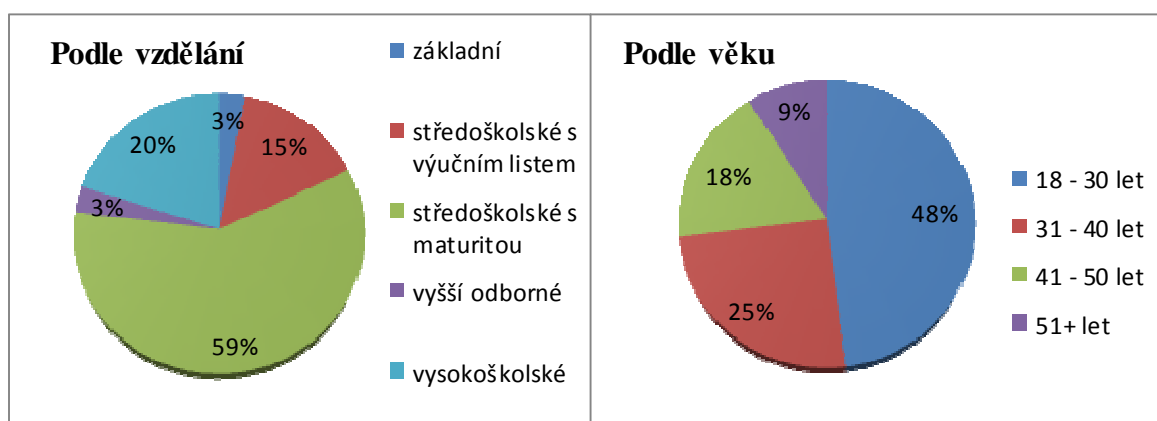
4.1.3. Struktura respondentů

Jak již bylo řečeno, pro analýzu výsledků bylo použito 104 vyplněných dotazníků. Z celkového počtu 104 respondentů tvořily 64 % ženy (67 žen) a 36 % muži (37 mužů). V případě věkového zastoupení tvořili většinu respondenti věkové kategorie od 18 do 30 let, na celkovém počtu respondentů se podíleli počtem 50, tedy 48 %. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti ve věku od 31 do 40 let, těch zodpovědělo na otázky rovných 25 %. Respondenti ve věku od 41 do 50 let představovali 18% a nad 51 let 9% z celkového počtu respondentů. (viz Obr. 4.1)

V prováděném průzkumu se zjišťovala rovněž úroveň dosaženého vzdělání (viz Obr. 4.1). Nejvíce respondentů – 61, uvedlo, že jejich dosažené vzdělání je středoškolské s maturitou, středoškolské vzdělání s výučním listem poté mělo 16 respondentů. V případě vyššího stupně vzdělání se vyplňování dotazníků zúčastnilo 21 respondentů

s vysokoškolským vzděláním a 3 respondenti s vyšším odborným vzděláním. Nejnižší stupeň vzdělání, tedy základní, bylo uvedeno ve 3 případech. Rodinný stav respondentů odpovídá jejich věkovému rozvrstvení, nejvíce, 50 respondentů uvedlo, že žijí v manželství, dalších 48 respondentů je naopak svobodných. V ostatních případech je 6 respondentů rozvedených a žádný ovdovělý.

Obr. 4.1 – Procentuální zastoupení respondentů podle úrovně vzdělání a věku

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.1.4. Vyhodnocení otázek zaměřených na postoj občanů k pracovním migrantům

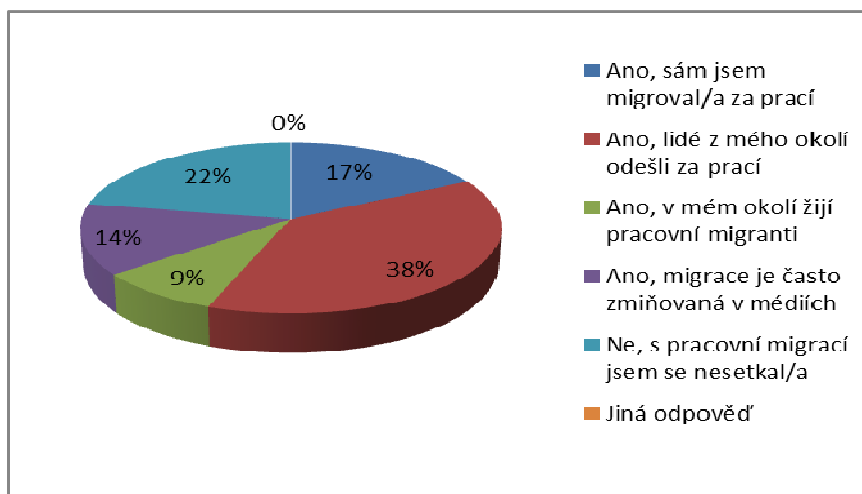
Prvních pět otázek dotazníkového šetření je zaměřeno na postoj veřejnosti k pracovním migrantům, jež žijí v České republice. Otázky zjišťují, zda se respondenti již setkali s pracovní migrací, jaký je jejich postoj k pracovní migraci a co jej ovlivňuje, zda zaregistrovali ve svém okolí zvýšený počet imigrantů od vstupu ČR do EU nebo zdali si myslí, že jim imigranti berou možnost získat pracovní místo.

Z celkového počtu oslovených respondentů uvedlo 78 %, že se již někdy ve svém životě setkali s pracovní migrací. Nejvíce respondentů, celých 38 % uvádí, že o migraci mají povědomí díky tomu, že někdo z jejich okolí byl účastníkem pracovní migrace. To, že mají osobní zkušenost s pracovní migrací do zahraničí, uvedlo 17 % dotázaných. Jak ukazuje Obrázek 4.2, 14 % respondentů má povědomí o migraci díky médiím a v případě 9 % dotázaných je to díky tomu, že v jejich okolí žije zahraničně-pracovní migrant. Dle výsledků se s pracovní migrací nikdy v životě nesetkalo 22 % respondentů.

Na otázku, která zněla: „*Jaký je Váš postoj k zahraničním pracovním migrantům v ČR?*“, převažovaly pozitivní odpovědi. Z celkového počtu respondentů uvedlo celých 50 %, že pracovní migranty vnímají pozitivně či spíše pozitivně. Naopak negativní postoj vůči

migrantům zaujímá 23 % dotázaných, z čehož 5 % respondentů vnímá zahraniční migranty negativně a 18 % spíše negativně. To, že jejich postoj k zahraničním migrantům je indiferentní, uvádí 15 % dotázaných, dalších 12 % respondentů nemá v případě svého postoje k migrantům jasno.

Obr. 4.2 – Odpovědi na otázku: „Setkal/a jste se ve Vašem životě s pracovní migrací?“

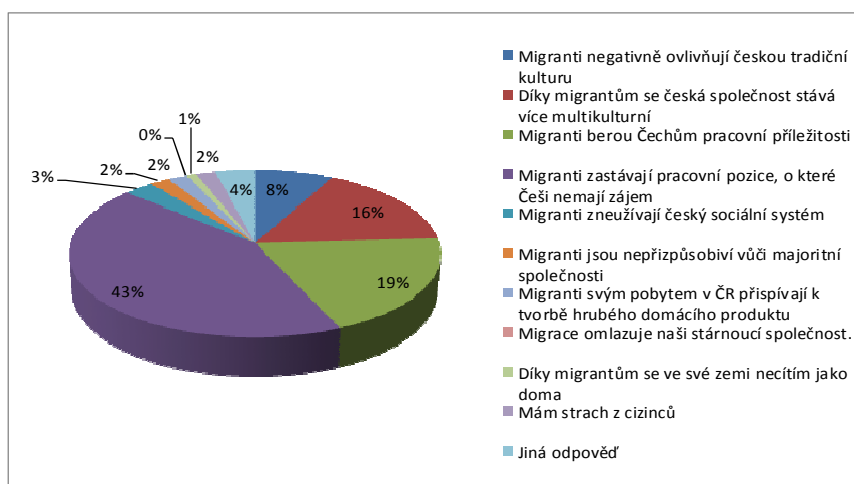
Zdroj: Vlastní zpracování.

V případě, že měli respondenti v rámci otázky vybrat takové tvrzení, které dle jejich názoru ovlivňuje jejich postoj k pracovní migraci, nejčastěji vybíraným tvrzením bylo to, že „migranti zastávají pracovní pozice, o které Češi nemají zájem.“ Tuto možnost vybralo 43 % respondentů. 19 % respondentů je naopak přesvědčeno, že zahraničně-pracovní migranti berou Čechům pracovní příležitosti. S tvrzením, že díky zahraničním pracovním migrantům se česká společnost stává více multikulturní, se ztotožňuje 16 % respondentů, dalších 8 % pak vnímá vliv pracovních migrantů na českou tradiční kulturu jako negativní. V případě preference jiné odpovědi se vyjádřily 4 % respondentů tak, že jejich postoj k pracovním migrantům je ovlivněn více než jedním tvrzením, z nichž měli na výběr. Jelikož k ostatním tvrzením se přiklonilo méně než 3 % respondentů, jsou tyto odpovědi uvedené pouze v rámci Obrázku 4.3. Je zajímavé, že žádný z respondentů nevybral tvrzení, že česká stárnoucí populace se díky migraci omlazuje, což je dle sociálních výzkumů jedním z hlavních přínosů migrace.

V rámci dotazníku byla předložena otázka, zdali si respondenti povšimli od vstupu ČR do EU zvýšeného počtu pracovních migrantů ve svém okolí. Většina, 53%, odpověděla, že změnu v počtu pracovních migrantů nezaregistrovala. Zvýšený počet pak zaregistrovalo 36%

a 11% respondentů se vyjádřilo, že neví. Tato rozdílnost v názorech může pramenit z velikosti místa bydliště respondentů, jelikož zahraničně-pracovní migranti se většinou zdržují ve větších městech.

Obr. 4.3 – Odpovědi na zadání: „Z uvedených tvrzení vyberte to, které dle Vašeho názoru nejvíce ovlivňuje Váš postoj k pracovním migrantům.“

Zdroj: Vlastní zpracování.

Poslední otázka, jež se týkala postojů občanů k pracovním migrantům, zní: „*Myslíte si, že Vám zahraniční pracovní migranti berou možnost získat určité pracovní místo?*“ Z celkového počtu respondentů si 61 % myslí, že jim pracovní migranti nebrání v zisku určité profese. Na druhou stranu 21 % respondentů vidí v migrantech v případě zisku zaměstnání určité ohrožení. Zbylých 18 % se vyjádřilo v tom smyslu, že neví. Za zmínku stojí v tomto případě i úroveň vzdělání respondentů, která má značný vliv na odpověď. Zatímco většina respondentů s vysokoškolským diplomem či maturitou uvádí, že zahraniční migranti jejich pozici na pracovním trhu neohrožují. V případě respondentů s výučním listem si většina myslí pravý opak, tedy vnímá zahraniční migranty na pracovním trhu jako konkurenci. Diferenciaci názorů podle vzdělání si je možné vysvětlit tím, že velký počet migrantů, jež přichází do ČR, má nízkou kvalifikaci. S nedostatečnou kvalifikací v mnoha případech vykonávají manuální práce za mnohem nižší mzdou než je obvyklá, čímž konkurují rodilým Čechům s nižší kvalifikací.

4.1.5. Vyhodnocení otázek zaměřených na náchylnost k migraci

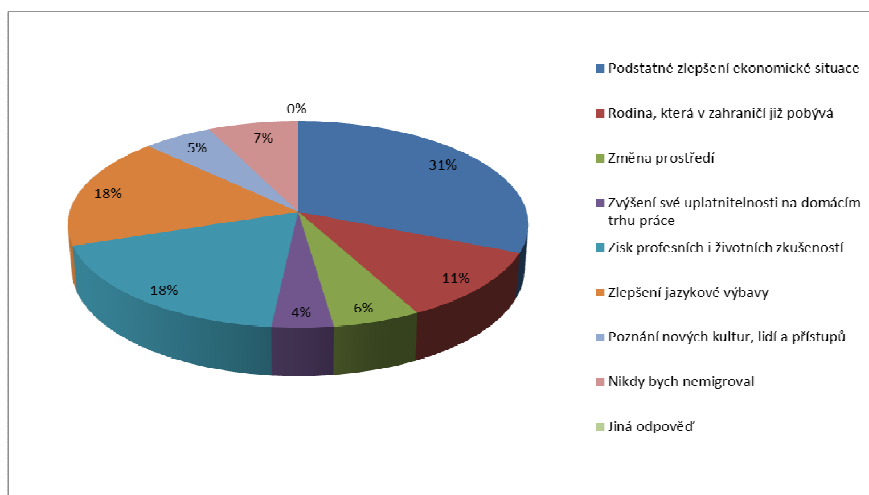
Jedním z cílů dotazníkového šetření je zjistit náchylnost české veřejnosti k pracovní migraci. Na toto téma se v dotazníku vyskytovalo osm otázek, které se zaměřovaly zejména

na skutečnosti, zda respondenti uvažují o migraci, co vidí jako bariéru a motivaci ke své potenciální migraci či jakou dobu by v zahraničí zůstali. Rovněž byl zjišťován postoj dotázaných k migraci dojíždkové či celková informovanost o pracovní migraci.

Na dotaz, zda respondenti někdy uvažovali o migraci za prací do zahraničí, převažuje negativní odpověď. Z celkového počtu dotázaných nikdy neuvažovalo o případné migraci za prací do zahraničí 54 %. Zbývajících 46 % respondentů uvedlo, že o pracovní migraci přemýšlejí. Je třeba zdůraznit, že z respondentů, kteří potvrdili, že o pracovní migraci uvažují, je většina ve věkové kategorii od 18 do 30 let, čímž se potvrzuje celosvětový trend, kdy se migrace z největšího podílu účastní mladí lidé.

Jak je patrné z Obrázku 4.4, další otázka dotazníku zjišťovala důvody, které by respondenty motivovaly k potenciální pracovní migraci. Z nabízených odpovědí měl každý dotázaný možnost vybrat takové dvě, které by ho nejvíce motivovaly. Nejčastěji vybranou možností, jež by motivovala k migraci, je podstatné zlepšení ekonomické situace (31 %). Dalšími významnými důvody k potenciální pracovní migraci respondentů by byly získání profesních a životních zkušeností (18 %), zlepšení si své znalosti cizích jazyků (18 %) či připojení se k rodině, která v zahraničí již pobývá (11 %). Mezi méně preferované možnosti jsou zařazeny poznání nových kultur a lidí (5 %) a překvapivě zvýšení si své uplatnitelnosti na domácím trhu práce z titulu získaných zkušeností (4 %).

Obr. 4.4 – Odpovědi na otázku: „Vyberte z nabízených možností dvě takové, které by Vás nejvíce motivovaly k Vašemu odchodu za prací do zahraničí?“

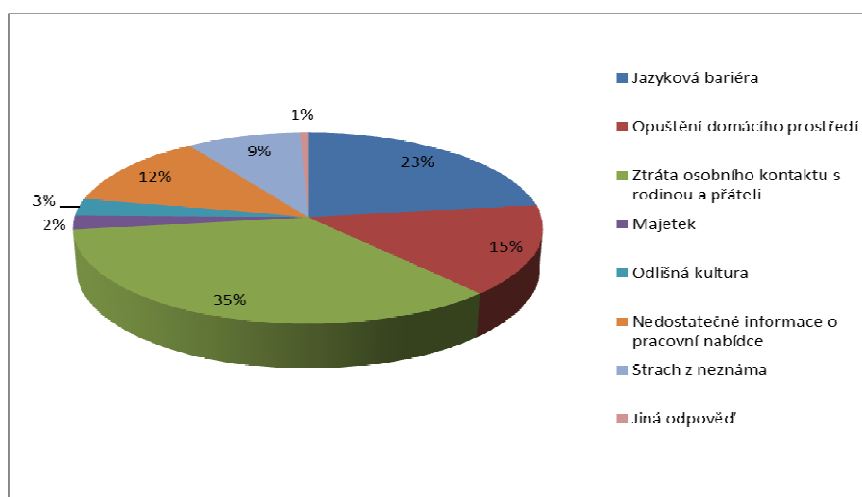

Zdroj: Vlastní zpracování.

Naopak při zjišťování bariér potenciální pracovní migrace respondentů, tedy takových skutečností, které od migrace odrazují, jsou nejčastěji uváděnými možnostmi ztráta osobního

kontaktu s rodinou a přáteli (35 %), nedostatečná znalost cizího jazyka (23 %), opuštění domácího prostředí (15 %) a nedostatečné informace o pracovní nabídce (12 %). Nejmenší vliv na to, zda migrovat či ne, pak má podle odpovědí odlišná kultura (2 %) a vlastnictví majetku (3 %). Relativně vyšší počet respondentů, 9 %, uvedlo, že překážkou jejich migrace je strach z neznáma (viz Obr. 4.5).

Obr. 4.5 – Odpovědi na otázku: „Které dvě z uvedených skutečností by Vás od migrace za prací odradily?“

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jak vyšlo z vyhodnocení dotazníků najevo, doba, kterou by téměř polovina respondentů strávila v zahraničí v případě pracovní migrace, by nejčastěji dosahovala 2 až 5 let. Dalších 35 % respondentů by preferovalo zahraniční pobyt v délce méně než 12 měsíců. Pro možnost migrace za prací na celý život se vyslovilo 9 % respondentů. Z celkového pohledu tak vyplývá, že respondenti by preferovali migraci za prací krátkodobějšího charakteru. Tato skutečnost se shoduje s fakty uvedenými v kapitole 3.2, kdy většina pracovních migrantů ze zemí EU-8, jež míří do Velké Británie, uvedla, že by se v zemi zdržela jen krátkodobě.

Co se týká pracovních příležitostí v zahraničí, byla definovaná otázka, která zjišťovala ochotu respondentů migrovat za prací do hospodářsky vyspělejšího sousedního státu za předpokladu, že žijí v příhraničí. Z odpovědí je patrné, že migrace v tomto případě je velice žádoucí. Celých 78 % respondentů se přiklání ke kladné odpovědi, tedy že by migrovalo, 20 % je proti a zbylá 2 % představují dotázané, kteří se nedokáží rozhodnout. Je tedy nasnadě říci, že dojížděková migrace, která představuje krátkodobý opakující se ekonomicky motivovaný pohyb, má velký potenciál. Ekonomická motivace hraje důležitou roli i v případě

výkonu zaměstnání, které neodpovídá kvalifikaci pracovního migranta. Na otázku, zda by respondenti vykonávali v zahraničí práci, která by sice neodpovídala jejich kvalifikaci, avšak byla by lépe placená než jejich současné zaměstnání, odpovědělo kladně 75 % dotázaných.

Migrace za prací bývá velice náročná na informace. Potenciální migrant by se měl před svým odjezdem do zahraničí informovat o svých právech a povinnostech, zajistit si kontakty či případně krátkodobé ubytování a ostatní formality. Tato informační náročnost bývá často překážkou, kvůli níž se plán migrovat do zahraničí za prací nakonec neuskuteční. To potvrzují i odpovědi respondentů, kteří odpovídali na otázku, zda si myslí, že mají dostatek informací k tomu, aby mohli migrovat za prací do zahraničí. Pouhých 30 % respondentů si myslí, že jsou k cestě do zahraničí dostatečně informováni, zbylých 70 % neví (19 %) nebo je přesvědčeno, že takové informace nemá (51 %). Situace je podobná i v případě uznávání dosaženého vzdělání. Z odpovědí vyplývá, že 62 % respondentů neví (37 %) nebo si myslí (25 %), že by jim jejich dosažené vzdělání nebylo v zahraničí uznáno. Zbylých 38 % je přesvědčeno, že by jim jejich kvalifikace byla v zahraničí uznána.

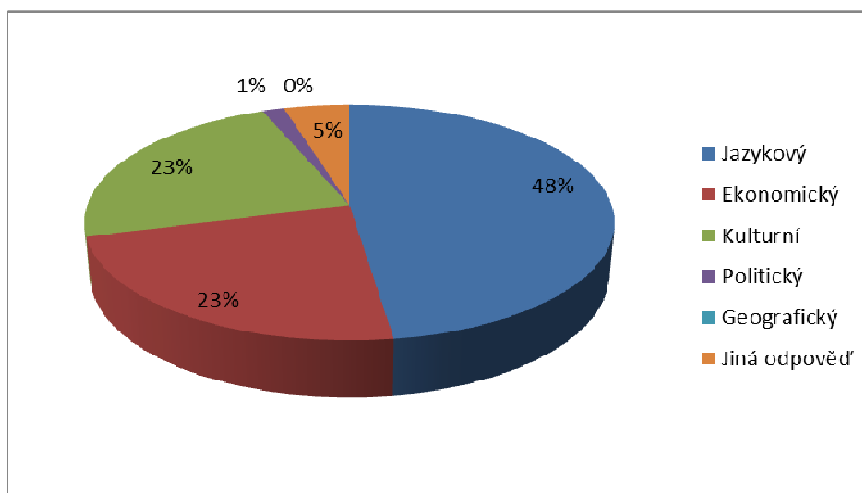
4.1.6. Vyhodnocení otázek zaměřených na potenciál migrace za prací do Velké Británie

Poslední tři otázky dotazníku byly položeny tak, aby bylo možné z odpovědí zjistit pravděpodobný potenciál migrace občanů České republiky do Velké Británie. Otázky se zaměřují na přitažlivost Velké Británie jako potenciální migrační destinace, ale také na zjištění toho, kdo z respondentů má buď osobní, nebo zprostředkované zkušenosti s pracovní migrací do této země.

Velká Británie je cílem migračních proudů lidí z celého světa. Jak bylo vysvětleno v kapitole 3.2., důvody pro tuto skutečnost jsou převážně historického charakteru. Nezastupitelnou roli však hraje i volný pohyb osob v EU, který je „motorem“ evropských migračních pohybů. V úvodu této kapitoly bylo zmíněno, že dle průzkumu CVVM z roku 2004 byla Velká Británie, jak uvedli respondenti, jednou z nejvíce preferovaných zemí k pracovní migraci. Výsledky průzkumu prováděného v této práci dokazují, že i po téměř osmi letech je Velká Británie jakožto pracovně-migrační destinace pro Čechy stále přitažlivá. Z celkového počtu 104 respondentů uvedlo 62 %, že Velká Británie je atraktivní destinací k pracovní migraci. Důvody pro tuto skutečnost jsou různé. Jak nastiňuje Obrázek 4.6, nejvíce respondentů (48 %) odpovědělo, že Velká Británie je pro ně atraktivní z jazykových důvodů. Ekonomický důvod, který bývá zmiňovaný jako nejčastější příčina migrace za prací vůbec, zvolilo v rámci odpovědi 23 % respondentů. Pro stejný počet dotázaných, tedy 23 %, je Velká

Británie přitažlivá z důvodu kulturního. Pouze 1 % dotázaných se vyslovilo pro důvod politický, zatímco 5 % zmiňuje jiné důvody. Je překvapivé, že přitažlivost Velké Británie z hlediska geografického nezvolil žádný z dotázaných. To může naznačovat, že geografická poloha, respektive blízkost země, nehraje při rozhodování o migraci za prací primární roli.

Obr. 4.6 – Odpovědi na otázku: „V případě že by pro Vás Velká Británie byla přitažlivá, z jakého důvodu by tomu tak bylo?“

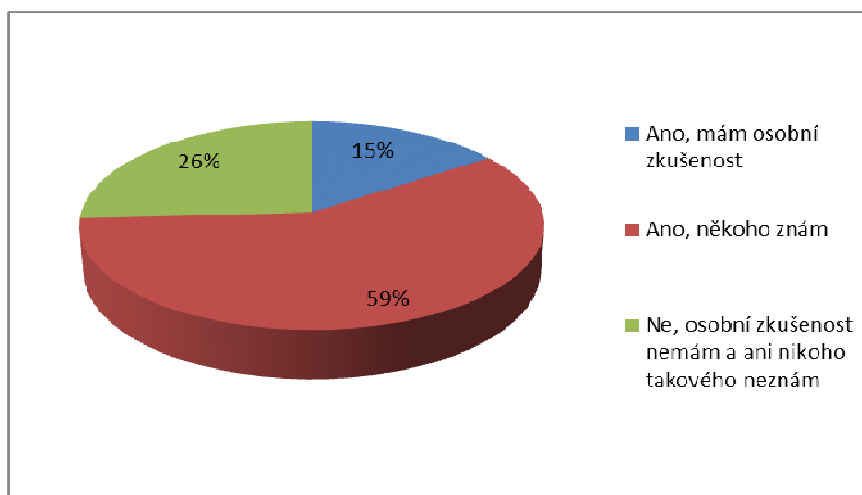

Zdroj: Vlastní zpracování.

Poslední otázkou dotazníkového průzkumu bylo u respondentů zjišťováno to, zda mají osobní zkušenost s prací ve Velké Británii nebo zda znají někoho, kdo tak činí. Z výsledků vyplynulo, že celých 74 % respondentů má nějakou zkušenost s pracovní migrací do Velké Británie (viz Obr. 4.7). Přesněji řečeno 15 % respondentů osobně migrovalo za prací a dalších 59 % zná či má ve svém okolí někoho, kdo do Velké Británie za prací migroval. Toto zjištění, že téměř tři čtvrtiny respondentů mají nějakou zkušenost s pracovní migrací do Velké Británie tak dokládá, že tato země je častým a oblíbeným cílem migrantů z ČR, ostatně ze všech zemí EU-8 (viz kapitola 3.2.).

V rámci úvodu této práce byla stanovena hypotéza, která zní: „Pro většinu potenciálních pracovních migrantů z České republiky je Velká Británie přitažlivou cílovou zemí zejména z ekonomického hlediska.“ Z výsledků odpovědí na otázku zkoumající důvody přitažlivosti Velké Británie jako destinace pracovní migrace (viz Obr. 4.6) však vyplývá, že Británie je atraktivní zejména z jazykového nikoliv z ekonomického hlediska. Pro jazykové hledisko se vyjádřilo 48 %, načež pro ekonomické 23 % respondentů. Provedený průzkum proto danou hypotézu vyvrací.

Obr. 4.7 – Odpovědi na otázku: „Máte osobní zkušenosti s prací ve Velké Británii či znáte někoho, kdo v této zemi pracoval?“

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.2. Zhodnocení

Charakter pracovní imigrace v České republice a ve Velké Británii je diametrálně odlišný. Zatímco do Británie přichází každoročně ohromné množství lidí z celého světa, Česká republika je, co se týká imigrace téměř výhradně omezená na občany ze států bývalého sovětského bloku, Mongolska a Vietnamu. Tato diferenciací pramení z kulturních a historických specifik, o kterých bylo pojednáváno v předchozích kapitolách.

I přes tuto výraznou nesourodost však mají obě země i mnoho společného. Příkladem může být to, že v obou zemích se eviduje kladné migrační saldo, to znamená, že do těchto zemí míří více lidí, než z nich odchází. Zatímco Britové nejčastěji odcházejí do USA či Austrálie, cílem migračních pohybů většiny Čechů je západní Evropa, respektive Velká Británie a Německo. Britové, jakož to národ s vysokou hospodářskou vyspělostí, opouštějí svou zemi nejen z pracovních důvodů, naopak Češi, jejichž hospodářská úroveň je nižšího charakteru než ta britská, téměř výhradně migrují za ekonomickými účely. Migrace Čechů má však díky historickým důsledkům, s nimiž je spojená výrazná neochota opouštět své zázemí, podstatně nižší rozsah než v případě obyvatel Velké Británie. Nicméně v poslední době se i v ČR, zejména u mladších generací, projevuje trend odejít „na zkušenou“ do zahraničí, čímž se migrace stává celospolečenským tématem.

Neustálý příliv imigrantů a emigrace vlastních občanů zapříčinily, že stále více Čechů již mělo zkušenosti s migrací do zahraničí či se zahraničními migranty. Jak ukázalo

vyhodnocení dotazníkového šetření, polovina Čechů vnímá zahraniční migranty pozitivně. Dokonce byl překonán společenský mýtus, jenž panuje o zahraničních migrantech, a to, že migranti berou rodilým občanům pracovní příležitosti. Potvrdilo se, že tato skutečnost se většinou týká jen osob s nízkou úrovní kvalifikace a vzdělání. V současné době převládá ve společnosti spíše takový názor, že zahraniční migranti zastávají pozice, o které není za strany obyvatelstva zájem.

Ukázalo se, že Velká Británie je jako cíl pracovních migrantů z ČR velmi pozitivně vnímána. Většina potenciálních migrantů by volila tuto zemi pro zlepšení svých jazykových dovedností, což je v rozporu s účelem migrace obecně, kdy hlavním motivem většiny Čechů je zlepšení si ekonomických podmínek. Znalost či neznalost jazyka jsou pro migraci velmi důležitými aspekty. V mnoha případech je jazyk a úroveň jeho ovládnutí motivem i překážkou migrace. To, že se ve Velké Británii používá ke komunikaci jeden z nejrozšířenějších světových jazyků, výrazně ulehčuje mnoha českým migrantům situaci. Jazyk, respektive angličtinu, lze tak vidět jako jednu z hlavních příčin oblíbenosti Velké Británie jako migrační destinace.

5. Závěr

Pro konec 20. a počátek 21. století je charakteristický růst celosvětových migračních toků. Příčinu této skutečnosti lze spatřovat ve stále intenzivnějším propojování národních států. Integrace na nadnárodní úrovni výrazně ovlivňuje zejména ekonomicky motivované pohyby obyvatelstva. Nejpatrněji se tyto tendence projevují v Evropské unii, kde je migrace občanů díky zcela specifickým pravidlům výrazně ulehčená.

Cílem této bakalářské práce bylo zanalyzovat pracovní migraci v rámci České republiky a Velké Británie. Z analýzy vyšlo najevo, že ekonomicky motivovaný pohyb do těchto zemí je ovlivněn několika aspekty. Je možné říci, že pracovní migrace je v České republice a ve Velké Británii z velké míry ovlivněná historickým vývojem. Historické události, kterými byly tyto země svědkem, mají značný podíl na charakteru složení cizinců. Dalšími aspekty, jež mají vliv na pracovní migraci ve vybraných zemích, jsou ekonomická vyspělost, hospodářská situace a členství v Evropské unii. I když ve struktuře migrantů v obou zemích převažují imigranti ze třetích zemí, jak ukázala analýza, začlenění zemí střední a východní Evropy do evropských integračních struktur stálo za největším navýšením migračních toků v rámci Evropské unie vůbec.

První kapitola práce se soustředila na migraci a její trendy obecně. V úvodní části byly představeny jak koncepce migračních teorií, tak důvody a důsledky migračních toků. Jak se ukázalo, současný zvýšený světový migrační potenciál je poháněn zejména globalizací a liberalizací světového obchodu. Největší podíl na migraci mají migranti ekonomického charakteru, kteří se snaží svým pohybem vyrovnat rozdílnost v životní úrovni, která mezi jednotlivými státy panuje. Následně se pozornost soustředila na podmínky a legislativní zabezpečení migrace v rámci Evropské unie, které mají na migraci v tomto společenství států vliv. Vyplynulo, že vnitřní trh a jeho „čtyři svobody“ napomáhají migračním tokům v rámci Unie a ovlivňují jejich rozsah. Na imigraci, respektive emigraci, má v rámci EU vliv celkový ekonomický stav zemí. V současné době způsobuje negativní hospodářská situace nové migrační trendy jako například emigraci mladé vzdělané pracovní síly z Unie.

V druhé kapitole byla zpracována analýza pracovně-migračních pohybů v rámci České republiky a Velké Británie. Analýza byla provedena na základě oficiálních dat Českého statistického úřadu a britského Office for National Statistics. Je třeba říci, že počty cizinců, jež jsou uvedeny v této kapitole, odpovídají realitě jen částečně. Důvodem této skutečnosti je odlišná metodika sledování migrantů v jednotlivých státech, ale také nemožnost zachycení

nelegálních či nenahlášených migračních toků. Uvedené údaje nicméně poskytují základní přehled o migraci v ČR a ve Velké Británii.

Ze získaných údajů vyplynulo, že Česká republika jako nejvyspělejší země států střední a východní Evropy je častým cílem imigrantů zejména z východu. Imigranti se na celkové populaci podílí necelými 4 %. Údaje ČSÚ prozradily, že nejpočetnějšími cizinci v ČR jsou občané Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu. Na základě analýzy lze konstatovat, že příliv imigrantů do země se od roku 2004 navyšoval. Tento nárůst byl zapříčiněn jednak vstupem ČR do EU, ale také příznivým ekonomickým vývojem v zemi. Počty imigrantů zásadně ovlivnily důsledky světové finanční krize, kdy došlo k celkovému snížení zaměstnaných cizinců. Největší počet cizinců zaměstnaných v ČR pracuje ve zpracovatelském průmyslu či v sezónních dělnických profesích.

Struktura cizinců ve Velké Británii se zásadním způsobem liší od té české, což je způsobeno britskou koloniální minulostí. Velká Británie má tak na svém území zastoupeno více jak dvě desítky cizinců jiné národnosti. V případě imigrantů ze států EU je jejich podíl na celkovém počtu cizinců v zemi 47 %. Z výsledků vyplynulo, že tento podíl se zásadně navyšuje od roku 2004, od kdy do Velké Británie přicházejí pracovní imigranti ze zemí střední a východní Evropy. Dle oficiálních údajů se na nárůstu počtu pracovních imigrantů nejvíce podíleli Lotyšci, Litevci, Slováci a Poláci. Analýza ukázala, že imigranti ze zemí EU-8 jsou pro britský pracovní trh v mnoha případech potřební, zaplňují totiž volná a neobsaditelná pracovní místa. Neprokázalo se, že by příliv pracovních imigrantů ze zemí EU-8 měl vliv na výši mezd či míru zaměstnanosti rodilých Britů.

Poslední kapitola zkoumala pomocí dotazníkového šetření postoje a náchylnost české populace k migraci a imigrantům. Z vyhodnocení je patrné, že postoj české populace k migraci prochází změnou. Stále méně Čechů vnímá pracovní imigranty jako nebezpečí. Naopak většina dotázaných je přesvědčena, že imigranti zastávají v ČR pozice, o které Češi nemají zájem. Co se týká náchylnosti české populace k migraci, z dotazníků vyplynulo, že 54 % respondentů o migraci nikdy neuvažovalo. Mezi respondenty, kteří o migraci uvažují, však převládají lidé ve věku od 18 – 30 let. Tímto se potvrdil celosvětový trend, že k migraci jsou náchylní hlavně mladí lidé. Z odpovědí respondentů rovněž vyplynulo, že Velká Británie je jako možný cíl potenciálních pracovních migrantů velmi kladně vnímána. Většina dotázaných dokonce uvedla, že Velká Británie je pro ně přitažlivá jako migrační destinace z jazykového hlediska. Došlo tak k vyvrácení hypotézy, která předpokládala, že hlavní motivací odchodu Čechů do Velké Británie za prací je ekonomické hledisko.

Přínosem předložené práce je to, že shrnuje nejnovější dostupné údaje o cizincích v České republice a ve Velké Británii. Díky této skutečnosti může být použita jako informační zdroj pro další zkoumání v oblasti pracovní migrace. Pracovní migrace ve státech EU bude v budoucnosti jistě hrát čím dál větší roli. Pokud dojde k dalšímu rozšíření Unie například o Turecko či státy jihovýchodní Evropy, dá se předpokládat, že současné migrační trendy v EU budou zcela změněny. Nejen z tohoto důvodu doporučuji další výzkum v této oblasti.

Seznam použité literatury

Literatura

1. ADÁMKOVÁ, Vlasta a Eva CIHELKOVÁ. *Vnitřní trh Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, 60 s. ISBN 80-245-0056-6.
2. ANTOŠOVÁ, Naděžda. *Globalizace a mezinárodní organizace*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2007, 209 s. Studijní opora pro distanční vzdělávání. ISBN 978-802-4814-636.
3. ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Editor Harald Christian Scheu. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 9788087284070.
4. BALDWIN, Richard E. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
5. BARTÍK, Václav a Eva JANECKOVÁ. *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi: vybrané otázky*. 2. vyd. Praha: Linde, 2010, 263 s. ISBN 978-807-2018-130.
6. BAŠTÝŘ, Ivo. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 334 s. ISBN 80-210-3722-9.
7. BLACK, Richard. *A continent moving west?: EU enlargement and labour migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010, 256 s. ISBN 90-896-4156-4.
8. CASTLES, Stephen a Mark J MILLER. *The age of migration: international population movements in the modern world*. New York: Guilford Press, c1993, 307 s. ISBN 08-986-2248-4.
9. *Demography Report 2010: Older, more numerous and diverse Europeans*. Lucemburk: Publications Office of the European Union, 2009. ISBN 978-927-9176-036.
10. DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 66. ISBN 978-807-4190-391.
11. EUROSTAT. *Migration in Europe*. Lucemburk: Evropská unie, 2011. ISBN 978-92-79-16231-2.
12. GOTTDIENER, Mark a Ray HUTCHISON. *The new urban sociology*. 4th ed. Boulder, CO: Westview Press, 2011, 435 s. ISBN 08-133-4425-5.
13. HORÁKOVÁ, Milada. *Mezinárodní pracovní migrace v České republice v době pokračující hospodářské recese v roce 2010*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2011, 896 s. ISBN 978-807-4160-936.
14. HORÁKOVÁ, Milada. *Mezinárodní Pracovní Migrace v ČR: Bulletin č. 26*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7416-084-4.
15. JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002, 152 s. ISBN 80-717-9787-1.
16. KAŹMIERKIEWICZ, Piotr. *The Polish experience in controlling illegal migration: lessons for EU candidates and neighbours*. Warsaw: Institute of Public Affairs, 2007, 71 s. ISBN 83-898-1796-9.

17. KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-80-7380-335-3.
18. KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 306 s. ISBN 978-807-3575-465.
19. LAQUER, Walter. Poslední dny Evropy. In: KURTZ, Stanley N. *Poslední dny Evropy*. Praha: Občanský institut, 2011. Bulletin (Občanský institut), č. 243. ISBN 978-80-86972-787.
20. O'DRISCOLL, James. *Britain for learners of English*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, 224 s. ISBN 978-019-4306-447.
21. PASTRNÁK, René. *Sociální práce s menšinami a migranty*. Vyd. 1. Opava: Optys, 2008, 67 s. ISBN 978-80-85819-69-4.
22. ROLNÝ, Ivo. *Globalizece-etika-ekonomika*. 1. vyd. Boskovice: František Šalé-Albert, 2001, 255 s. ISBN 80-732-6000-X.
23. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister. ISBN 978-808-7474-198.

Internetové zdroje

24. Applying for a National Insurance number. DirectGov [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.direct.gov.uk/en/MoneyTaxAndBenefits>.
25. BBC. *Migration Glossary*. [online]. 2004 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/3527123.stm#worker.
26. BBC. *Portugal's jobless graduates flee to Africa and Brazil*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-14716410>.
27. BBC. *State multiculturalism has failed*. [online]. 2010 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-12371994>.
28. Brave New World: Postwar immigration. The National Archives [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.nationalarchives.gov.uk/pathways/citizenship/brave_new_world/immigration.htm.
29. Bulgarian and Romanian nationals. UK Border Agency [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/bulgaria-romania/>.
30. CASTLES, Stephen. *International migration at the beginning of the 21st century*. [online]. 2000 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: http://www.blackwellpublishing.com/content/bpl_images/journal_samples/issj0020-8701~52~165~258/258.pdf.
31. Cizinci v ČR 2008. ČSÚ [online]. 2007 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/1414-08-2008>.
32. Cizinci v ČR 2011. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1414-11-r_2011.
33. Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2010. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf).

34. Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2010. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf).
35. Common Travel Area. Citizens information [online]. 2012 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://www.citizensinformation.ie/en/moving_country/moving_abroad/freedom_of_movement_within_the_eu/common_travel_area_between_ireland_and_the_uk.html.
36. Commonwealth Immigration control and legislation. The National Archives [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/commonwealth-immigration-control-legislation.htm>.
37. DRBOHLAV Dušan a Zdeněk UHEREK. *Reflexe migračních teorií*. [online]. 2008 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.
38. E15.CZ. *Za prací k nám přišlo jen 1508 Čechů, diví se Rakušané*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/za-praci-k-nam-prislo-jen-1508-cechu-divi-se-rakusane-735005>.
39. EUROPA.EU. *Schengen: Europe without internal borders*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/borders/borders_schengen_en.htm.
40. European Economic Area data tables Immigration Statistics. Home Office [online]. 2012 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.homeoffice.gov.uk/publications/science-research-statistics/research-statistics/immigration-asylum-research/immigration-tabs-q4-2011/eea-q4-2011-tabs>.
41. European nationals. UK Border Agency [online]. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/eucitizens/>.
42. EUROSKOP.CZ. *Vnitřní trh EU*. [online]. 2012. [2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>.
43. EUROSTAT. *Migration and Migrants Population Statistics*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics.
44. HARRISON, Edward. Remittances to Eastern Europe to slow dramatically. EconoMonitor [online]. 2009 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.economonitor.com/blog/2009/03/remittances-to-eastern-europe-to-slow-dramatically/>.
45. HORÁKOVÁ, Naděžda. Zájem obyvatel ČR o práci v zahraničí. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. 2005 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100441s_eu50124.pdf.
46. HUNIG, David. Antropoweb. *Migrace*. [online]. 2007 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/migrace>.
47. CHYTIL, Daniel. Život cizinců v ČR. ČSÚ. [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.soc.cas.cz/download/1263/%C4%8CS%C3%9A%20TK%20Cizinci_Daniel_CHytil.pdf.
48. IOM. *About Migration*. [online]. 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/about-migration/lang/en>.

49. Metodika: Kategorie a typy pobytů cizinců v ČR. *Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika:_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_\(a\)](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika:_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_(a)).
50. Migrant impact on UK jobs and wages not harmful, says study. *The Guardian* [online]. 2009 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/uk/2009/feb/26/immigration-eastern-europe-jobs>.
51. Migration Flows of A8 and Other EU Migrants. *The Migration Observatory* [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://migrationobservatory.ox.ac.uk/briefings/migration-flows-a8-and-other-eu-migrants-and-uk>.
52. Migration Statistics Quarterly Report February 2012. Office for National Statistics [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/february-2012/msqr.html#tab-2--Who-is-Migrating-to-and-from-the-UK--Migration-by-Citizenship>.
53. Modré karty v České republice. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/modka.
54. Obyvatelstvo. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide.
55. OECD. *International Migration and the SOPEMI*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/22/5/48342373.pdf>.
56. OSN. *International Convention on Rights of All Migrant Workers*. [online]. 1990 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>.
57. Počet evidencí na úřadech práce podle sekcí CZ-NACE. *ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79A/\\$File/141411_t3-17.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79A/$File/141411_t3-17.pdf).
58. Počty cizinců podle kategorií KZAM. *ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039F88B/\\$File/111811p07.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039F88B/$File/111811p07.pdf).
59. Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice. *MPO* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument77802.html>.
60. Podíly zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy podle hlavních tříd KZAM. *ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/95002DE2FC/\\$File/w310911A01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/95002DE2FC/$File/w310911A01.pdf).
61. Population by citizenship - Foreigners. *Eurostat* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00157>.
62. Population by Country of birth and Nationality July 2010 to June 2011. Office of National Statistics [online]. 2011 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/taxonomy/index.html?nscl=Population+by+Nationality+and+Country+of+Birth>.
63. Share of Population without British Citizenship. *The Migration Observatory* [online]. 2010 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://migrationobservatory.ox.ac.uk/data-and-resources/maps/share-population-without-british-citizenship-2010>.

64. Share Population projections 2008-2060. *Eurostat* [online]. 2008 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/08/119>.
65. Statistical Bulletin: National Insurance Number Allocations to Adult Overseas Nationals Entering the UK. Department of Work and Pensions [online]. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: http://statistics.dwp.gov.uk/asd/asd1/niall/nino_allocations_aug11.pdf.
66. Studenti VŠ - cizinci podle státního občanství. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79F/\\$File/141411_t4-14.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E79F/$File/141411_t4-14.pdf).
67. THE SYDNEY MORNING HERALD. *Greece on the Edge*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.smh.com.au/world/greece-on-the-edge-20120217-1tefc.html>.
68. The World Factbook: Czech Republic. CIA [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html>.
69. UNESCO. *Migrant/migration*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/social-transformations/international-migration/glossary/migrant/>.
70. URBAN, Luděk. *Vnitřní trh EU, volný pohyb osob*. [online]. 2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://ies.fsv.cuni.cz/default/file/download/id/12755>.
71. V Česku žije podle odhadů až 400 tisíc cizinců v ilegaltě. *Idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-cesku-zije-podle-odhadu-az-400-tisic-cizincu-v-ilegalite-pj0-/domaci.aspx?c=A120216_182117_domaci_brd.
72. VASILEVA, Katya. Population and social conditions. Eurostat - Statistics in focus 34/2011 [online]. 2011 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-034/EN/KS-SF-11-034-EN.PDF.
73. Video: Miliband - 'Immigration hit wages'. The Independent [online]. 2011 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/video-miliband--immigration-hit-wages-2228320.html>.
74. Vývoj nelegální migrace. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B4/\\$File/141411_t7-1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B4/$File/141411_t7-1.pdf).
75. WOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace*. [online]. 2005 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=113>.
76. Work Registration Scheme. Global Visas [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: http://www.globalvisas.com/uk_immigration/worker_registration_scheme.html.
77. WORLD BANK. *Migration and Remittances*. [online]. 2011 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/0,,contentMDK:21924020~pagePK:5105988~piPK:360975~theSitePK:214971,00.html>.
78. Zaměstnanost cizinců podle státního občanství 2002-2009. ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/\\$File/c05s83t.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/$File/c05s83t.pdf).
79. Zaměstnanost cizinců podle státního občanství; 2000-2011 (31. 12.). ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/\\$File/c05s83t.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441252/$File/c05s83t.pdf).

80. Zaměstnanost cizinců podle věkových skupin a pohlaví. *MPSV* [online]. 2010 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B2/\\$File/141411_t3-14.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/660026E7B2/$File/141411_t3-14.pdf).
81. Zaměstnávání cizinců za prosinec 2011. *MPSV* [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz>.
82. Zelené karty v České republice. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka.

Seznam zkratek

AV ČR	Akademie věd České republiky
BBC	British Broadcasting Corporation – Britská vysílací společnost
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
CY	Kypr
CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DWP	Department of Work and Pensions – Ministerstvo práce a penzí
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EU-15	Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Švédsko, Španělsko, Velká Británie
EU-2	Bulharsko a Rumunsko
EU-26	EU-27 bez Velké Británie
EU-27	EU-15, EU-8, EU-2 a Kypr a Malta
EU-8	Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities – Statistický úřad Evropských společenství
HDP	Hrubý domácí produkt
IOM	International Organization for Migration – Mezinárodní organizace migrace
IS	Island
JEA	Jednotný evropský akt
LI	Lichtenštejnsko
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MT	Malta
MV	Ministerstvo vnitra
NINo	National Insurance Number – Číslo národního pojištění
NO	Norsko

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OfSN	Office for National Statistics – Národní statistický úřad
OSN	Organizace spojených národů
SW	Švýcarsko
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation – Organizace pro vzdělání, vědu a kulturu Spojených národů
USA	Spojené státy americké
WRS	Work Registration Scheme – Program pracovní registrace

Seznam obrázků a tabulek

Obrázky

- Obrázek 2.1 50 let migrace v zemích OECD, bez Koreje, Mexika a Turecka
- Obrázek 2.2 Podíl cizinců (občanů EU i třetích zemí) k domácímu obyvatelstvu, 2010
- Obrázek 2.3 Míra nezaměstnanosti v členských státech EU k lednu 2012
- Obrázek 3.1 Cizinci žijící v ČR dle národností k roku 2010, v procentech
- Obrázek 3.2 Podíl cizinců na pracovní síle v ČR v letech 2003 – 2010, v procentech
- Obrázek 3.3 Vývoj počtu občanů Velké Británie v ČR v letech 2002 – 2011
- Obrázek 3.4 Vývoj počtu cizinců (podle národnosti) ve Velké Británii v letech 2001 – 2010, v mil. osob
- Obrázek 3.5 Počet pracovníků EU/EHP a Švýcarska s registrací NINo v letech 2002/03 – 2010/11, v tis.
- Obrázek 3.6 Počty pracovních migrantů ze zemí EU-8 zaregistrovaných v programu WRS od 5/2004 do 4/2011, v tis.
- Obrázek 4.1 Procentuální zastoupení respondentů podle úrovně vzdělání a věku
- Obrázek 4.2 Odpovědi na otázku: „Setkal/a jste se ve Vašem životě s pracovní migrací?“
- Obrázek 4.3 Odpovědi na zadání: „Z uvedených tvrzení vyberte to, které dle Vašeho názoru nejvíce ovlivňuje Váš postoj k pracovním migrantům.“
- Obrázek 4.4 Odpovědi na otázku: „Vyberte z nabízených možností dvě takové, které by Vás nejvíce motivovaly k Vašemu odchodu za prací do zahraničí?“
- Obrázek 4.5 Odpovědi na otázku: „Které dvě z uvedených skutečností by Vás od migrace za prací odradily?“
- Obrázek 4.6 Odpovědi na otázku: „V případě že by pro Vás Velká Británie byla přitažlivá, z jakého důvodu by tomu tak bylo?“
- Obrázek 4.7 Odpovědi na otázku: „Máte osobní zkušenosti s prací ve Velké Británii či znáte někoho, kdo v této zemi pracoval?“

Tabulky

Tabulka 3.1	Vývoj počtu cizinců na území ČR v rozmezí let 2004 až 2011, bez azylantů
Tabulka 3.2	Počet zaměstnaných cizinců a vývoj růstu HDP a míry nezaměstnanosti v ČR za období 2004 až 2011
Tabulka 3.3	Státy s největším počtem podnikajících a zaměstnaných cizinců na území ČR v roce 2011
Tabulka 3.4	Občané Velké Británie pracující v ČR mezi lety 2003 – 2011
Tabulka 3.5	Státy s největším počtem občanů ve Velké Británii k červnu 2011, v tis.
Tabulka 3.6	Státy EU s největším počtem imigrantů ve Velké Británii v letech 2001 a 2011, v tis.

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. května 2012

Patrik Haratyk

Seznam příloh

Příloha č. 1	Geografická rozvrstvenost populace bez britského občanství, rok 2010
Příloha č. 2	Dotazník